

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

March-April 2007

ਚੇਤ-ਵੈਸਾਖ ਪੜਦ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 9, Number 1&2

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; 3524 Rocky Ridge Way, El Dorado Hills, CA 95762, USA Fax (916) 933-8020
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Editorial.....	1
Guru Nanak! Please Come Again, Dr. Gurbaksh Singh.....	2
Revolutionary Nature of Guru Nanak Dev, Sawan Singh.....	2
God of Krishanavtar, Prof. Gurtej Singh.....	3
Sikh Temple Makindu, Kenya, Swaran Singh Panesar.....	7
Khushwant Singh on RSS.....	8
Concept of Sikh Langar, Sarah Rich.....	9
Langar For Needy Swiss, Yudhvir Rana.....	13
Badal Regime: Safe Haven For Fraud Saadhs.....	13
How Can We Bring About Khalsa-Stan,	
Harjinder Singh Khalsa.....	14
Universal Religion Discussion.....	15
Order Of The Khalsa, Prof. Gurtej Singh.....	21
Definition Of A Sikh, Prof. Devinder Singh Chahal.....	22
ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨ).....	23
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰੱਬ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ) ਬਰੈਪਟਨ.....	25
ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਖੁਬੀਆਂ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਪਾਕਸਤਾਨ.....	27
ਗਈ ਸਿੱਖੀ ਮਹੱਲ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਟਿੱਟ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਕੈਨੇਡਾ.....	31
Book Page.....	32

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Avtar Singh Dhami, USA

Gurpal Singh Khaira, USA

Gurcharan Singh Brar, Canada

Dr. Sarjeet Singh Sidhu, Malaysia

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

This issue of the Sikh Bulletin is only in electronic format being sent to those whose email addresses we have. If you or someone you know would like to receive it please provide the email address. You may also pass it along to those on your email list.

The views expressed by the authors are their

OWN. Please send the feedback and inputs to:

editor@sikhbulletin.com

Our Website: www.sikhbulletin.com

EDITORIAL

DOWN TO EARTH COMMON SENSE SIMPLICITY OF GURU NANAK'S MESSAGE

This Vaisakhi day I wish we were celebrating Guru Nanak's birthday by spreading his true teachings rather than the hinduised version being preached and practised in the Gurdwaras today; but knowing all the world's Gurdwaras and the Sikh religious leadership in Amritsar have already celebrated it in 'Katak' (October) I am obviously living in a fool's paradise. The other day when I read that a researcher in Italy has probably identified the person whose portrait is the famous Mona Lisa, I could not help but marvel at the Roman civilization and its legacy. This researcher found the birth and death records of the subject of Mona Lisa. She was born ten years after Guru Nanak's birth. Legacy our Guru's have left us is the GGS. But what have we done? We have accepted a rival Granth, 'Sri Dasam Guru Granth Sahib Ji' without questioning its historical authenticity or examining its very controversial contents with the touch stone of Gurbani. A non-practicing attorney, D. S. Gill, even has the stupidity of asserting that he had difficulty understanding Gurbani in GGS until he happened to read Dasam Granth first. He would have us believe that the key to Gurbani is not the writings of Bhai Gurdas but what some of us call '*kanjar kahani*' and '*kanjar kavita*'. He is even a bigger fool than I thought when I first got to know him in 1995. And why would the leadership not correct this error about the birth of Guru Nanak? It has become the accepted practice '*maryada-ban-chucki-hai*' so why up set the apple cart? Not even for a moment do they think that they are talking about a person who threw away centuries old *maryada*. At a very young age he refused to wear the janeu; discarded the caste system; preached against idol worship; recognised the equality of mankind; asserted the equality of men and women; rejected the then prevalent concepts of *karma*, after life salvation, *tapasya*, heaven and hell, incarnation, transmigration, 84 lakh juni, *yatra* to holy places, fasting, multiple gods and goddesses; and of course, unique only to Sikhism, wished '*sarbat da bhala*'. We have **neither Ten Commandments nor Sharia. Instead the Guru simply says do not commit an act that you will later regret and do not eat or drink that is unhealthy for your body and mind. Simple as that!**

One example of increasing brahmanical influence on Sikhi was in the Sacramento Bee news paper recently – the controversy about Guru Nanak's picture in a California School textbook. But the opposition by some members of the Sikh community was not to the presence of the picture but the version of the picture. They wanted to replace the version selected by the publisher according to their standards of authenticity by a more recent version that they preferred. **For a Sikh 'gur murat gur shabad hai'. Rest is 'moorakh jhagra'.**

Hardev Singh Shergill

GURU NANAK! PLEASE, COME AGAIN

Dr. Gurbaksh Singh

During the early forties, I was a student studying at the Khalsa Collegiate School, Amritsar. The students were taken to the gurdwara for celebrating the birthday of Guru Nanak Dev. One of us read a poem in Panjabi with the title, Guru Nanak! Please, come again. "We need you very urgently; people have become greedy. There are many Sajan Thugs and also many Malik Bhagos. They are sucking the blood of the innocent people. We have forgotten God, we love money. Instead of living the life of a Sikh, we follow an evil path. Please, please, Guru Ji! Do us a favor, come again and save us, we are sinners."

Professor Sahib Singh, B.A. (later granted a D. Lit degree by the Panjabi University, Patiala), used to teach Sikh religion. He had been invited to give a talk on the teachings of Guru Nanak Dev. In response to the poem read by the student, the professor observed: "We do not have to call Guru Nanak. He did not leave us. He will remain in the world forever in the form of his teachings, i.e., Gurbani. The Guru does not die; he is ever alive. Of course, his body completed its lifespan assigned to it. According to the principles of nature, everything visible, the moon, the sun, the earth, the whole creation will be gone one day. However, the message of the Guru, the Gurbani, will guide us till the world lasts. **We have to read it, understand it and follow it to be saved here and in the next world as well.**

"Guru Nanak says that no one can save anybody else. Guru only guides us to safety; to be saved, one has to follow the right path of sewa and simran told by the Guru. Further, the Guru is not to be found in big palaces, he lives with the poor. Guru Nanak lives in the sweepers' colony, you go there and meet him. He is waiting there for everybody. Guru Nanak himself has said this.

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥
ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ ॥ GGS P 15
Let us love the poor. God will bless us.

"You recite Gurbani with love and you will find the Guru speaking to you."

I have been reminded of his observations many times in my life. When one barely makes both ends meet, one is usually sincerely devoted to Gurbani and the Sikh way of life. When one has excess money to spend on worldly pleasures, he follows vices and ignores the mission of human life. Faith is usually the first casualty when one becomes rich.

Let everyone be assured that Guru Nanak Dev is here in the world, and he (through Gurbani) is always ready to save us. But we must follow the directions of Gurbani, practice virtues and keep away from vices. In this way we will have

peace while living on this earth and enjoy bliss after our physical death.

From 'Teaching Sikh Heritage To The Youth', Published by Sikh Missionary College (Regd.), Ludhiana

REVOLUTIONARY NATURE OF GURU NANAK DEV.

Guru Nanak found people suffering from centuries of subjugation by foreign rulers and a lack of will-power to stand up against religious, social and political oppression. He thought over this most degraded condition of India and was convinced that a grass-root revolution was necessary. He openly raised his forceful voice against despot and cruel rulers of his time and left it in black and white. He Writes:-

raajae seeh mukadham kuttae |

jaae jagaaeinih bait(h)ae suttae || GGS page 1288

The kings are tigers, and their officials are dogs; they go out and awaken the sleeping people to harass them. He even called his contemporary rulers 'Butchers'. About Babar, the mighty Mughal invader, he writes:-

paap kee ja(n)n(j) lai kaabalahu dhhaaeiaa joree ma(n)gai dhaan vae laalo || GGS page 722

Bringing the marriage party of sin, Babar invaded from Kaabul, demanding our land as his wedding gift, O Lalo.

He protested against the prevalent system of taxing the places of worship and writes:-

dhaeval dhaevathiaa kar laagaa aisee keerath chaalee ||5|| GGS page119

Temples of the gods are subject to taxes. Such a practice has come in vogue.

Corrupt rulers were also condemned for taking bribe.

raajaa niaao karae hathh hoe ||raajaa niaao karae hathh hoe || GGS page350

The king administers justice only if his palm is greased. No one is moved in the Name of God.

He even protested in the court of God and said:-

eaethee maar pee karalaanae thai(n) kee dharadh n aaeiaa || GGS page 360

There was so much slaughter that the people screamed. Didn't You feel compassion, Lord?

Guru Nanak's revolutionary nature did not spare the second most powerful section of the society; Qazies, Brahmans and Yogies.He writes:-

kaajee hoe kai behai niaae || faerae thasabee karae khudhaae ||

vadtee lai kai hak gavaaeae jae ko pushhai thaa parr sunaeeae ||GGS page 951

Becoming judges, they sit and administer justice. They chant on their Malas, and call upon God.

They accept bribes, and block justice. If someone asks them, they read quotations from their books.

kaadhee koorr bol mal khaae || braahaman naavai jeeaa
ghaae ||

jogee jugath n jaanai a(n)dhh || theenae oujaarrae kaa
ba(n)dhh || GGS page662

The Qazi tells lies and eats filth; the Brahmin kills and then takes cleansing baths.

The Yogi is blind, and does not know the Way. The three of them devise their own destruction.

Guru Nanak's philosophy of social revolution and universal brotherhood focuses on purity of life. He says:-

sachahu ourai sabh ko oupar sach aachaar || GGS page 62

Truth is higher than everything; but higher still is truthful living.

The philosophy of Guru Nanak for a social revolution and universal brotherhood is relevant more than ever before.

Guru Nanak set out to revolutionize the world and empower the powerless by identifying himself with the downtrodden.

He writes:- GGS page 15

neechaa a(n)dhar neech jaath neechee hoo ath neech ||
naanak thin kai sa(n)g saathh vaddiaa sio kiaa rees ||

Nanak seeks the company of those who are of low caste among the lowly, nay rather lowest of the low. Why should he rival the lofty?

He refused to recognize the man-made distinctions of religion, caste and creed. His slogan that there is no Hindu and no Musalman implied that he refused to accept any discrimination between man and man. His idea of fatherhood of God and brotherhood of man became the bedrock of his revolutionary teachings. He started the practice of 'Pangat and Sangat', not hitherto practiced. This created a deep impact on the people of all castes. This was a thing unimaginable in the traditional Hinduism and those belonging to higher castes called him misguided and mad.

koe aakhai bhoothanaa ko kehahi baethaalaa ||
GGS page 991

Some say poor Nanak is a spirit. Some say that he is a demon.

His revolutionary nature elevated the masses and installed in them an honorable philosophy of life through a simple dictum "Kirat Karo, Vand Chhako and Naam Japo" Earn your livelihood by honest creative labor, share the fruit of your labor with others and practice the discipline of Naam. He undertook four long journeys to propagate his revolutionary ideas among the masses. His method was non-aggressive, practical and dramatic which worked like magic. Worshippers at Hardwar realized the futility of their practice without any lengthy discussion. His refusing the invitation of Malik Bhago and accepting that of Bhai Lalo made him a popular revolutionary. He brought a wonderful change in the life of Sajjan, a notorious robber, by uttering a few words.

He preached and practiced simple living and high thinking. He insisted on the life of a house-holder and did not like renouncing the world. His revolutionary teaching elevated

the masses and installed in them an honorable philosophy of life. He says:-

aas niraasee tho sa(n)niaasee || GGS page 356

He who controls his desires becomes a true renouncer.

Like a true revolutionary, he glorified womanhood and said:-

so kio ma(n)dhaa aakheeai jith ja(n)mehi raajaan ||

GGS page 473

Why call her bad, from whom are born kings.

He preached against the bad customs and rituals; and condemned them in his writings. He advised us not to quarrel over our eating habits and said:-

maas maas kar moorakh jhagarrae giaan dhiaan nehee
jaanai || GGS page 1289

The foolish ones quarrel over flesh and don't know about wisdom and meditation.

He was a great revolutionary who advised people to worship one God and not to worship idols. He says:-

paathhar lae poojehi mugadhh gavaar ||

The ignorant fools worship stones.

Sawan Singh Gogia, USA

GOD OF KRISHANAVTAR

Gurtej Singh, Chandigarh

The word 'god' appearing in the heading above is used in the sense of 'ishat' or 'aradhya dev' the two commonly used terms in the Indian religious terminology. *Krishanavtar* is a voluminous writing running into more than 790 pages of a recent recension of the *dasamgranth*. (Rattan Singh Jaggi and Gursharan Kaur Jaggi, *Sri Dasamgranth Sahib*, vol. ii, Gobindsadan, New Delhi, 1999). It accounts for the major part of the *Chaubis Avtar* (Twenty-four Incarnations), which in turn constitutes the *Bacittarnatak Granth*. The exercise became necessary because of the assertion of a particular set of writers that the book has been written by Guru Gobind Singh. On the face of it the effort appears unnecessary because on almost every page of the book, the name of the author is mentioned more than once according to a practice prevalent among oriental poets. Most of the book appears to have been written by one Shyam with certain passages of it having been composed by Ram and possibly another person. Religious beliefs of the author and the purpose for which he wrote the book may help in determining or ruling out the Guru's authorship.

Guru Gobind Singh was the tenth successor to Guru Nanak with whom he is doctrinally presumed to be identical in word and thought. He is also the one who finalised the Sikh scripture *Guru Granth Sahib* and gave strict instructions to regard it as the 'living Guru.' Almost with his last breath he instructed his followers to 'worship Akal, to take religious directions from the Guru Granth, to look upon the Khalsa as the ideal human form and to ever seek the welfare of all

humans.' (*pooja akal ki, parcha sabad ka, didar khalse da ate sikh bhala sarbat da lochai*) These three uncompromising truths, (there are more like the Khalsa *rahit* and so on) would establish his concept of Ultimate Reality to be identical with that of the Sikh movement of which he was the head.

Those who would ascribe the authorship of this book to the Guru, seek to prove their contention by quoting less than two dozen lines (these appear at pages 148, 606 and 792) from three pages of the *Krishanavtar* in a bid to establish Guru's authorship of the work. These are invariably quoted out of context to yield the desired meaning. Stretching self deception to the limit, these writers aver from these lines that god of this volume is identical with the God of *Guru Granth*. A scrutiny of these verses in the context may be sufficient to establish their actual meaning and import.

At the beginning of the *Krishanavtar*, there is the customary long prayer to propitiate the deity worshipped by the author. He hopes, thereby to be granted a boon for smooth functioning and for producing a good quality work. Addressing his deity, the poet says, 'O Chandika! Without your grace I am incapable of uttering a single word from my mouth. I can ford over the ocean of poetry only by using your name as a boat.' (*Ibid.*, p.2 *Swayia* 5). He hopes to gain 'better understanding' from the 'large eyed goddess,' whom he considers to be 'the reliever of suffering and competent to grant boons' (*Ibid.*, p. 4, *swayia* 7). 'He who remembers Kali and serves her, receives the boons his heart desires. None in the world is as good a protector of the poor (*garib niwaz*) as her.' (*Ibid.* p. 4, *swayia* 8)

Before turning to write the *ras mandal* chapter, the poet again seeks Durga's blessings by singing her praises and affirming his abiding faith in her. 'I first concentrate my mind on the Bhagwat and then go on to create poetry of many kinds.' (*Ibid.*, p. 150, *chaupai* 440) The portion is marked, 'in praise of the *devi*.' (*Ibid.*, p.147 see *swayias* 421 to 433). Her spouse or her alternate form, the Mahakal, (being the only other object of *shakat* worship, is also praised. (*Ibid.*, *swayias* 434-440) 'Considering me to be your slave (*das*), have infinite mercy upon me.' (*Ibid.*, *swayia* 433) Thereafter begins the *ras mandal* chapter in which he describes the 'flirtations' of Krishan. Similarly at the end of the chapter "Udhav Samwad" or Udhav Conversation, he acknowledges his debt to Mahakal, 'I have carefully composed the book by the grace of one who holds the sword in his hand.' (*Ibid.*, p.332, *swayia* 984)

He employs all the means at his command to draw attention to the fact that he is a *devi* worshipper. When, before beginning a new chapter of his book, Shyam states that all the cowherds including Balram and Krishna worshipped Chandi, he is merely showing his own reverence for her (page 257). His concept of heaven is that of a place where

Chandi presides. So the dead illustrious warriors, for instance, Shakti Singh, (*Ibid.*, p.442, *swayia* 1335-36) are returned to her domain (*dhaam*). Krishna was unable to kill Shakti Singh except with the blessings of Chandi. (*Ibid.*, p.442, *swayia* 1337) Here and at several places in his book, he denigrates Krishna and other gods and incarnations, in comparison with the object of his own worship. Once when Krishan is not heard of for long, his mother prays to Chandi and he turns up the next day with a new wife. Thereafter, 'kavi Shyam says, everyone accepted Durga as the true mother of the world.' (*Ibid.*, p.661, *swayia* 2061) There is also the statement that Krishan himself worships Durga everyday, thus setting an example to the world to follow. (*Ibid.*, p. 732, *swayia* 2306) An important part of his theology is the oft repeated suggestion, 'my god is more powerful than your god.'

Nowhere does this tendency become more obvious than in the episode of Kharag Singh. To this narration Shyam has devoted an unusually large portion of his book (pp. 450 to 552). He depicts him as defeating Krishna in battle several times and also as grossly insulting him. (*Ibid.*, pp. 473 to 499, 498 couplet 1535 and 501) Kharag Singh defeats all the Pandavas, Shiva, Kuber, Sun, Varun and even the king of death, over and over again. Brahma's assessment is that he can defeat even Vishnu. He reveals the secret of his prowess saying, 'he, by his penance, has secured a boon from the 'mother of the world' to ever defeat his enemies' (*Ibid.*, p.500, *swayia* 1537) He reveals that Kharag Singh wears around his arm a charm (*teta*) given by the goddess and that, unless he is separated from it, he is invincible. (*Ibid.*, p.502, *swayia* 1550) Brahma suggests that they go to him seeking alms in the guise of Brahmins and beg the charm from him. All the gods including Krishna went with grass in their mouths and begged for the *teta*. Kharag Singh is depicted as high minded a person as he is a great warrior. He sees through the disguise and still decides to part with the charm because, 'how often, does god comes begging at the door of a human?' Consequently his head is cut off but he continues to fight. He hits Krishan with his own cut off head and makes him unconscious. None is able to face his headless body until he decides to lower the bow of his own accord. Kharag Singh is eulogised in comparison with the hero of the *Krishnavtar*, that is Krishan himself. By this device the message that the poet seeks to convey again, is that the goddess he worships is the more powerful than all the gods put together.

The allegorical meaning ascribed to the Kharag Singh episode by some appears to be misplaced. It does not appear probable that the poet is trying to announce the arrival of a new race of Singhs capable of prevailing over kings, incarnations and gods, of defeating both the Mughals and the Hindus. The author has no soft corner for the Sikhs and in fact appears to be unaware of their existence. His concern

basically is to show the superiority of one blessed by the goddess over all the gods of the Hindu pantheon. The idea is that even servants of that goddess are capable of prevailing against gods and incarnations. Mughals and Muslims are thrown in to emphasise that the hero blessed by his deity is capable of defeating them whereas the Hindu gods and incarnations lay prostrate before the alien conquerors of Hind. This skewed rendering may very well have been inspired by the unproductive rage of the sensitive poets of Hind. Perhaps it was their feeling of gross inadequacy that had originally given rise to deities like Mahakal and Mahakali. Their sentiment can be understood and even appreciated but it can hardly be applauded unreservedly.

He shows often enough that he has no respect for Krishan whom he depicts, contrary to the writings of the original *Srimadbhagwatpurana*, (which he claims to be translating) as a drunkard (*Ibid.*, p.604, couplet 1893 and *swayia* 1894). He is shown as distributing drugs to his entire army. These drugs are the same as those that *sakats* use in their rituals. (*Ibid.*, p.734, *swayia* 2311) Krishan comes back after winning over the daughter of the king of Ayodhya and arranges celebrations in a pleasure garden. He sends for the favourite drugs of the *sakats*, that is poppy husk, opium, marijuana (*Ibid.*, p.670, *swayia* 2112). To execute another ritual associated with the *sakats*, Krishan also asks many prostitutes to attend the celebration. (*Ibid.*, p.672, *swayia* 2113) After he is high on drugs, Krishan remarks, 'Brahma (the creator, in Hindu mythology) did not do well in this that he did not create the eighth ocean of alcohol.' To this Arjun replies, 'that foolish Brahmin does not know how these delights are created.' (*Ibid.*, p. 672, *swayia* 2116)

There are several portions of the book which proceed from the acceptance of Durga as the 'sexual energy' and are written in celebration of that position. The *Cheerharan* chapter ('clothes snatching episode'), ends with Krishan "knowing" the Gopis in the biblical sense. The episode is not so explicit in the original work. The Gopis praise Durga to render thanks and consider their achievement to be the result of Durga's boon. (*Ibid.*, p.98, *swayias* 281, 283-89). The milkmaids of the original *purana* do not worship *devi* after this episode. This is particularly a *shakat* strain that is kept up in the rest of the book. In the characteristic *sakat* manner, the *gopis* defy social norms to bare their heads with abandon (*Ibid.*, p. 153, *swayia* 450). The rest of their clothes and ornaments fall off on their own as they excitedly approach Krishan. (*Ibid.*, p. 153, *swayia* 451) No philosophical explanation of the phenomena is offered by the author.

On careful reading, this book reveals its true character as *sakat* interpretation of the popular Krishan legend. Gods for the *sakat* sect are Mahakali and Mahakal (who are considered essentially indistinguishable). Primary object of the *Krishanavtar* is to depict that the whole world revolves around these gods. The poet affirms, 'I do not begin worship

by acknowledging Ganesh and never meditate upon Kishan or Vishnu. I have heard of them but do not recognise them.' (*Ibid.*, p.148, *couplet* 434) In the concluding phrase and in the next couplet (435), he affirms that he is the devotee of Mahakaal. These and the other twenty or so often misquoted lines, do not indicate that the author is the devotee of Akal Purakh of Sikh conception. The *Krishanavtar* finally emerges as a piece of literature having origins in the *sakat* sect.

Had Guru Gobind Singh written it and not owned the writing as his, it would tantamount to concealing his faith. In the earliest documents of Sikh history (namely the *Janamsakhis*) the Gurus demand that their followers openly repose faith in them. Contrary to the Indian spiritual tradition of concealing or restricting the religious instructions, they sing them openly in congregation, write them in commonly understood script and bar no people's access to them. The Sikhs in return openly declare their faith in Sikhi. A phrase commonly used in this connection is, *naam dharik sikh hoa* (openly declared conversion to Sikhi). In concealing his faith, the Guru would also be violating the 'concept of open diplomacy' which in a manner of speaking is one important pillar of the Sikh faith. Of this the Tenth Guru was the most prominent exponent. One expression of which was his creation of the Khalsa in 1699 in the form of an easily distinguishable person openly wedded to putting an end to tyranny of all kinds.

On the moral plane, the abundance of promiscuous sexual activity, licentious behaviour of certain individuals, the free use of drugs and inducements offered for sexual favours (bringing certain acts within the purview of provisions for rape in the Indian Penal Code) depicted therein would prohibit even a Sikh of the Guru from owning up these writings included in the *dasamgranth* and in the *Krishanavtar*. Personal moral purity and maintenance of correct man-woman relationship centred on the sanctity of the family unit is the most important injunction of the Khalsa code of conduct that the Guru prescribed. In the *Guru Granth* these instructions are reiterated a number of times and such liberties as are taken in the *dasamgranth*, are forbidden in the most condemnatory terminology. Any extra-marital relationship, the kind of which is celebrated in the *Krishanavtar* and the *dasamgranth*, is definitely a taboo in Sikhi. The *Guru Granth* describes adultery as analogous to living in association with poisonous snakes. Deviation is not accepted even from an ordinary Sikh of the Guru. Deliberate denigration of the prophets and incarnations of other faiths has never been ascribed to any Sikh except Bhai Suthra who was demonstrably the purest at heart. His method of preaching depended heavily on the comical approach and he meant no ill will. His burlesques sometimes appeared to take digs at even the Guru and his Word. To be sure, he was no respecter of the *devi*, and had

some innocent fun at her expense too.

In the concluding part of the present volume (couplet number 2491), the main author makes two claims: one, that, he is writing to 'promote enthusiasm for war for a righteous cause,' and that he has rendered the tenth chapter of the *Srimadbhagwatpurana* into a popularly spoken language. Both claims are unsustainable. He has written nothing about the particular war characterised by Yudhishter as the one for a righteous cause, 'dharmayudh.' He had so described the internecine *mahabharata*. The author has devoted a large portion to warfare, but it is about warfare for no particular cause. Ostensibly, it is about destroying evil doers who, in the last reckoning, are identified racially. In his battles he has devotees fighting gods they respect and gods running away from the battlefield again and again. *Guru Granth* advises the true knight to fight the war in behalf of the deprived to the very finish. One must prefer being cut to pieces rather than abandoning the field of battle. (*soora so pehchani ai jo larai deen ke het, purja purja kat marai kabhoo na chhadai khet*) Eventually, in the most prominent episode mentioned the poet in the *Krishanavtar*, he has gods begging the devotee to let them win by sacrificing his own life. Such is the nature of the *dharmayudh* that the gods are fighting. Kharag Singh emerges a better warrior, a nobler person than all the scheming, cowardly and mean gods put together, but he loses the battle. It is not evil that is invariably worsted. Seeing gods and incarnations shirking battle and disgracefully running away from the battlefield is hardly calculated to promote 'enthusiasm,' (*chaai*) for a holy war (*dharmayudh*).

Neither is this transliteration an honest one. The author has definitely distorted the tale and has interpreted it to suit the *sakat* tradition. He has not remained rooted to the original narration. A substantial part, pertaining to the fighting activity, has been added on to this rendering. As one reads on, it becomes more and more clear that he is writing to popularise *sakat* traditions, concepts and to prove the superiority of *sakat* deity over all other gods and incarnations. His only theme, it may be repeated is 'my god is more powerful than your god and all the gods put together.' All that he seeks to promote are the *sakat* mores, values and attitudes. That he does not own up what he is actually doing, has its own implications.

The cowardly acts like running away from the battlefield would disgrace a common warrior anywhere in the world and no Sikh of the Guru would ascribe such behaviour to gods and to those respected as the greatest warriors in popular estimation. The mean device of resorting to humbly begging a warrior to lower his guard so that he can be killed is a shameful, inhuman act. It is base exploitation of the simple faith of a brave person and would not occur to a person brought up in Sikh theology and conversant with Sikh war ethics. It is yet attributed not only to Krishan alone but to the whole pantheon of Hindu gods and goddesses.

Conclusion:

An analysis of the entire *Krishanavtar* affords many revelations into the mind of the authors. The significant parts that are peculiarly indicative may be enumerated. The claim that the book is a mere translation or even a transliteration of the *Srimadbhagwatpurana*, is clearly unsustainable. At best, it is a rendering of the popular myth for a particular purpose. The feeling of reverence that Krishan of the original inspires is totally missing in the present rendering. *Krishanavtar* talks prominently of Radha whereas the original *purana* has no character such as Radha. In this work the author has added worshipful prayers to Chandidevi in a number of places. For instance, the prayers to the *devi* at the very beginning (*swayia* numbers 5 to 8) and just before beginning the *raasmandal* chapter (*swayias* 421 to 445), are totally absent in the original. The *raasmandal* (446-750) itself is barely mentioned in the original *purana*. The *cheerharan* description (251 to 298) is also far from identical in the two books.

The description of lovelorn milkmaids that the Udho of this rendering conveys to Krishan is much more explicit than in the original. The sexual overtones are also missing in the original. The philosophical expositions concerning the yearning of milkmaids for Krishan is explained allegorically as innate longing of the soul for the divine. This explanation is totally missing in the rendering. It is conceived of as a man-woman relationship at the level of the flesh. *Raaslila*, *cheerharan* and *jalvihar* portions are also qualitatively different. There is not even a hint at Shukdev's philosophical interpretation given in the original. The milkmaids of the *Krishanavtar* are much more explicit, open, fun-loving and expressive of their desires and expectations than their counterparts of the original. Wherever the *purana* is merely indicative and alluding, the *Krishanavtar* is replete with description of sexual desires and indulgences. Vocabulary used to describe certain scenes used in the *Krishanavtar*, tends towards the obscene and at places, can be said to be pornographic. These would constitute major 'defects' (*dosh*) in normal literary work, particularly in India of that era. Such usage is a *sakat* peculiarity and is here a clear indication of the *sakat* nature of the composition under discussion.

After attempting an analysis of the rest of the so-called *dasamgranth* on similar lines, it is possible to assert that not more than four percent of the entire book can qualify to be considered as ascribable to the Guru. Whether it can be actually ascribed to him cannot be definitely stated. The sieve to be applied at that stage would have necessarily to be of a closer knit.

Note:

The Punjabi translation of this article has been published in the March 2007 edition of the 'India Awareness' monthly.

SIKH TEMPLE MAKINDU, KENYA HISTORY

Submitted by *Swaran Singh Penesar*
Leeds, West Yorkshire, England.

E-Mail: swaransinghpanesar@yahoo.com

The origins of the 'Sikh Temple Makindu' in Kenya can be traced back to the early 1900s, when the British built the Uganda Railway to open up the interior of East Africa. The train running out of Mombasa had its first major stop at Voi and then Makindu, where an encampment was established which soon blossomed into a robust and bustling town by the 1920s. It was the days of steam locomotives chugging along slowly across the nyika where the lions reigned supreme just as the famous elephants of Tsavo. The steam engines got timber fuel and water at Makindu railway station. Among the many Indians that were recruited by the British authorities to come and construct the railway line there were many pioneering Sikhs, who became part of the larger history of the Sikh contribution to the overall development of Kenya.

Present Day: The Main Darbar Sahib

They were great men of clear vision, farsightedness and iron will. Many of them were lost in the tropical wilderness or picked up by the man-eating lions of Tsavo forest. A place of shelter and service was the only answer to provide help and relief to one and all. It is believed those early Sikhs would gather under a tree near the railway station every weekend to offer their prayers and thanks to Waheguru. And to those humble and hardy Sikhs to set up a Gurdwara was within their limits of strength and savings. Their desire to establish a Gurdwara was seen as establishing a church by their bosses and colonial rulers. The British not only gave green light but also gave the Sikhs a piece of land near the station. The Sikhs were more than happy and together with their non-Sikh fellows, suppliers, contractors and rich community members laid the foundation of Makindu Sikh Temple. With the installation of one of the original versions of Sri Guru Granth Sahib, the doors of the new Temple were opened in 1926 and ever since then this Sikh place of worship has continued to be a mystical inspiration to many visitors. Makindu thus became an important stop for Sikhs and other Indian train passengers, who would especially come off the train to pay their respects to the house of God. Among the founder fathers of the Temple were Bhai Tara Singh Ahluwalia, a shed master at Makindu and Bhai Lachman Das, commonly known as 'Dipti'. S Teja Singh, a guard with the Railways, performed the opening ceremony of the Temple. The Sikh Temple Makindu continued to serve the public for nearly 20 years. However, in the late 40s, following the Second World War, it became ineffective. With technological changes, the steam locomotive gave way to diesel engines; thus reducing Makindu's importance as a refuelling and water station. Even the Sikhs living at Makindu left the place, closing the Temple and leaving an African called 'Gwalo' as caretaker. A window was, however, left open so that travellers between

Nairobi and Mombasa could stop and pay their respects to Sri Guru Granth Sahib through the opening. In the early 50s a fire broke out and destroyed the main temple building, leaving only the Sri Guru Granth Sahib intact. At another time a plague of deadly ants ravaged the buildings, but again Sri Guru Granth Sahib remained untouched. Then one day Gwalo saw a miracle. He went and told a Sikh farmer in the area, known as Dhanna Singh that he had seen some Sikhs on horseback riding from the sky down towards the Temple. Gwalo saw a painting of Sri Guru Gobind Singh Ji at Dhanna Singh's place and said he saw a person like that come down from the sky on a horse back. Dhanna Singh came to Nairobi and related Gwalo's story to other Sikhs. The community was shaken by Gwalo's story and felt the urge to do something to revive the Temple.

Present Day: Lawns and Dining Hall

At the same time in the late 50s, but quite independently, Sant Baba Puran Singh Ji, resident in Kericho, also received some divine message from Waheguru that the Makindu Temple had been left untended for months. He implored Sikhs in Nairobi to travel to Makindu on weekends and to restore the Temple and to clean and wash the 'Asthaan' with milk. The place thus began to be lively again with kirtan/diwans and recitation of gurbani once a month, when Sikhs from Nairobi began to visit Makindu.

Location of Makindu:

The name 'Makindu' is borrowed from the palms that grow along the crystal clear streams from the volcanic hills of nearby Chyulu Hills and Mount Kilimanjaro. Makindu is located about 170km (105 miles) south east of Nairobi on the highway to Mombasa, within Makueni County Council which covers a large rural area. The County Council is now responsible for planning of the Township and for delivery of local services. The central government has a District Officer based in Makindu, who deals with all local administration and security matters. The Township is served by a police station, a government District Hospital and both primary and secondary schools. The railway line still functions with passenger trains running between Nairobi and Mombasa only about four times a week. People mostly fly to Mombasa, but vehicular traffic on the highway has also increased tremendously in the recent years. As a result, the highway is being reconstructed to international standards. The highway runs right in front of the gate of the Sikh Temple, giving it easy and convenient access at all times. Following recent reconstruction of this highway, the journey from Nairobi to Makindu takes only about two hours.

Developments during 1960s:

In the mid 1960s the Temple rose to a new glory and significance when S Sampuran Singh Bassan and a few other dedicated Nairobi Sikhs took over the management and introduced the 'Langar' service, which institution had

been started by Guru Nanak Devji to bring equality between all human beings. 'Langar' is now available at the Temple any time of the day or night; and people of all creeds and faiths come to partake in it. All visitors willingly contribute towards this service.

Front Deorhi Modernization since 1980s

Since the beginning of the 1980s the management has embarked upon a modernization programme. A new Temple building, having doors on all four sides, signifying that the House of Nanak is open to people of all races, creeds and religions and having a central dome and minarets; and a "Front Deorhi" along the road have been constructed. A huge entrance gate, 40m high "Nishan Sahib" (Sikh flag) lit at night, herald a benign invitation to the Temple. The car parking area with space for nearly 150 vehicles has been lined with concrete bricks, while the spacious gardens have been landscaped with flower beds and trees. All rooms for accommodation of the Sangat have been modernized with provision of hot water and daily supply of fresh linen. The kitchen has also been modernized with gas cookers and a cold storage room. The Temple has also installed a water borehole on the site to meet its own needs; and also to provide free supply to the local citizens. Potable water comes from the Town's supply, sourced from Mt Kilimanjaro. The Temple also supplies free 'langar' food every week to a Children's Orphanage situated nearby. A team of dedicated workers and priests under the leadership of a Manager ensure that the Temple remains ready for the well being and use of all visitors, devotees and pilgrims.

New Programmes for the 21st Century:

The Temple has an eleven person management team under the leadership of current Chairman, S Hardial Singh Lochab. With Waheguru's grace and blessings the team has embarked upon a programme of development of new facilities and refurbishment of some old ones that will make this Temple modern in every sense. This holy place has special blessings of Waheguru and people relate many stories that an honest ardash or prayers made here have been rewarded by Waheguru. The management team wants to make this House of God a real serene and peaceful place for one to pray and seek Waheguru's blessings; and at the same time have a sojourn in a clean and healthy environment. The famous Tsavo National Park is also within easy drive from the Temple for those interested in wildlife.

Garden with Residential Blocks

The Temple now owns a 2.859 ha (7.065 acres) plot of land granted by the Kenya Government on concessional terms. The management team has drawn plans to make effective use of the land bearing in mind the growing needs of the Sikh Community and others who visit this House of God. There is need to construct more self-contained single rooms for the Sangat; and also need to construct new houses for the

Manager and Priests. Two old buildings are being refurbished: one as a block with facilities for disabled persons and the other as a Library-cum Boardroom. There is also need to move the smaller ground floor Darbar Sahib to a more suitable place on the side in order to create space for landscaping in front of the main Darbar Sahib, which will enhance its appearance. The façade of the main Darbar Sahib will also be lined with marble cladding to bring out its beauty. It is also proposed that a small lift be fixed for disabled persons so as to enable them to reach the main Darbar Sahib for prayers. A complex of the size of Sikh Temple Makindu needs maintenance and repairs all the time. So a Maintenance Workshop and Store need to be developed. The Temple grows some of its own supply of fresh vegetables throughout the year. The Master plan leaves part of the land for this purpose. The new developments and refurbishments include the following items with their estimated costs as of January 2005:

- i: 2 Blocks of 16 single self-contained rooms: KShs 12,000,000/- US\$ 150,000.
- ii: New Houses for Manager and Priests: KShs 8,000,000/- US\$ 100,000.
- iii: New Smaller Darbar Sahib at Ground level: KShs 10,000,000/- US\$ 125,000.
- iv: Marble Cladding to main Darbar Sahib: KShs 10,000,000/- US\$ 125,000.
- v: Maintenance Workshop and Stores: KShs 3,000,000/- US\$ 37,500.
- vi: Refurbishment of 'Front Deorhi' KShs 2,000,000/- US\$ 25,000.
- vii: Block for Disabled, Library/Boardroom KShs 2,000,000/- US\$ 25,000.
- viii: Strengthening of Perimeter Security Wall: KShs 2,000,000/- US\$ 25,000.
- ix: Lift for Disabled Persons. KShs 3,000,000/- US\$ 37,500.

Many people donate so generously and freely at this Temple that one wonders what one gets in return. Prosperity in business? Peace at home? New contracts or deals? Or a miracle in life? What is the magic here? With so many loving donations of all kinds, Sikh Temple Makindu is now well known both in Kenya and abroad. Whatever you believe in, this House of Guru Nanak has been developed with Sangats' generosity. Please donate whatever you can in the name of this House of God.

Please make cheques/drafts payable to: "Sikh Temple Makindu".

Hardial Singh Lochab

CHAIRMAN – SIKH TEMPLE MAKINDU

P O Box 18099 NAIROBI

KHUSHWANT SINGH ON RSS

THIS year the RSS celebrates the birth centenary of Golwalkar, known to his followers as Gurujī. He was the second in line after Hedgewar, who founded the organisation in 1925 and undoubtedly, the principal formulator of its creed. He remained its head and chief

spokesman for 33 years till he died in June 1973 at 67. Amongst others in paying homage to him will be leaders of the Vishwa Hindu Parishad, Bajrang Dal and the BJP.

Not many of the tribute-payers will bother to read what Guruji had to say about India's past and future but will nevertheless vie with each other in praising him. No one can deny that the BJP and other right-wing Hindu parties acquired the status they enjoy today because of Guru Golwalkar. We owe it to ourselves to know more about him. Madhav Sadashiv Golwalkar was born in 1906 at Ramtek near Nagpur in a Brahmin family. Brahmin is important because Brahminism forms an important aspect of his views, leadership of the RSS as well as other fundamentalist Hindu parties.

All have been Brahminically top-heavy. He was educated at Banaras Hindu University where he came under the influence of its founder Pandit Madan Mohan Malaviya (Brahmin) who was nominally a member of the Congress Party but effectively a right-wing Hindu. For a while, Golwalkar toyed with the idea of becoming a *sanyasi*-scholar but was persuaded to take active part in tackling societal problems. He joined the RSS in 1940 and was later nominated by Hedgewar as his successor and second sarsangchalak.

Golwalkar's thinking was much influenced by Veer Savarkar (also a Brahmin). Both supported the caste system, asserting the superiority of the Brahmins over other castes and the need to keep their lineage free of contamination by inter-marriages with other castes. Both regarded Islam and Christianity as non-Indian because they originated outside India and believed that unless they recognised India as their fatherland and holy land, they were to be treated as second-class citizens.

Both believed in the superiority of the Aryan race and approved of Adolf Hitler exterminating millions of Jews in gas chambers. Nevertheless they supported Zionism and Jewish State of Israel for no other reason than it was forever waging wars against its Arab neighbours who were Muslims. Islamophobia became an integral part of Hindutva. L.K. Advani calls it a "noble concept". He named the Port Blair airport after Savarkar. They have a life-size portrait of him in Parliament. Najma Heptullah paid a floral tribute to him; Mukhtar Abbas Naqvi Shah and Nawaz Hussain are active members of the BJP. We are never short of opportunists. Returning to Golwalkar, I had read his *Bunch of Letters* earlier and put it out of my mind. I didn't know of his *We Or Our Nationhood Defined*. It was published in 1939 and carried by the RSS journal *Organiser*. It has been republished with the full text and *A Critique* by Shamsul Islam by Pharos Press. It substantiates all of what I have said. Golwalkar's concept of a nation is as follows: "... thus applying the modern understanding of 'Nation' to our present conditions, the

conclusion is unquestionably forced upon us that in this country, Hindusthan, the Hindi Race with its Hindu Religion, Hindu Culture and Hindu language (the natural family of Sanskrit and her offsprings) complete the Nation concept..."

Sanskrit was never the spoken language of the people who used their regional languages, some of them like Tamil and Malayalam claim to be older than it. Sanskrit remained largely a monopoly of the Brahmins. There are other assertions of the Indian Aryans glorious past which are more fanciful than historically factual. To me they appear to be fabrications. You make your own judgment.

From Tribune, Saturday, February 24, 2007

CONCEPT OF SIKH LANGAR

Lunch at the Langar: Exploring a Free Kitchen in Delhi

Sarah Rich, sarah@worldchanging.com, February 28, 2007

From: www.worldchanging.com

Free-for-all is a term generally used to describe chaos. And chaos is a word one could use to describe much of Delhi. But at the Gurdwara Bangla Sahib kitchen, a Sikh temple which serves meals to around 10,000 people every single day, there's not a trace of chaos. And the food is free. For all.

This week, Alex and I are at the Doors of Perception conference in India, where the theme is "Food and Juice." It's an exploration of food systems worldwide, and the energy required to make them go. On the first full day of the conference, the fifty-odd attendees split into small groups to go exploring the city of Delhi through its food culture. A number of groups focused on the prolific street vendor network, several looked at Delhi's water, and my group of nine went to Gurdwara Bangla Sahib to see how they achieve the daunting task of feeding thousands of people in single a day. As Debra Solomon told us when introducing the excursion the previous evening: "They do the most exquisite dishwashing ritual you'll ever see." But actually, the Sikh guide who escorted us through the temple grounds told us in no uncertain terms that the kitchen activities are absolutely without ritual. "Cooking food is cooking food," he said, "No ritual. Just cooking." But if it can't be called a ritual, it can surely be called a dance -- a rhythmic, continuous choreography with mounds of dough, cauldrons of lentils, dozens of hands, and an endless stream of hungry visitors.

Every Sikh temple throughout the world has a Langar (Punjabi for "free kitchen"). This is not a soup kitchen. It's not exclusively for the poor, nor exclusively for the Sikh community. Volunteering in the cooking, serving and cleaning process is a form of active spiritual practice for devotees, but the service they provide asks no religious

affiliation of its recipients. Our guide's chorus was, "Man, woman, color, caste, community," meaning you will be fed here regardless of how you fit into any of those classifications. This spirit of inclusion and equality is reinforced by the kitchen's adherence to vegetarianism, not because Sikhs are vegetarian, but because others who visit may be, and by serving no meat, they exclude nobody. The Langar receives funding from wealthier members of the community and through small donations at the temple. Every day they serve chapati and lentil dal, supplemented with vegetables when donations come in from local farmers. On our visit there were ruby-colored carrots -- the short, knobby type we see only at a farmer's market and never at a grocery - - and huge bunches of leafy dark greens, clearly fresh from the ground.

The preparations take place in an open air building with stone floors which has been arranged with several preparation stations. In one area, men and women sit together around a huge rectangular platform covered in dough. They roll balls, flatten them into circles, and pile them up to pass over to the griddle built into the floor, where only men sit around with long flippers, turning the white slabs of dough over and over until they acquire dark brown speckles, at which point they flick them off the heat and onto a cloth. A little boy stacks them up, plops them into a woven basket, and carries them to a metal pot around four or five feet in diameter and nearly taller than him. Everything is magnified ten-fold. One member of our group called the place "psychadelic."

To stir the vegetables in the wok they use a shovel -- the kind you'd used to dig a hole or shovel snow; the ladle for the lentil pot probably has a one-quart capacity; and the wash basins look more like bathing tubs at an ancient bathhouse than dish sinks, with high cement walls around a long, shallow pool. A row of volunteers sits on the ground near the washing area cleaning off metal plates by hand and passing them to the basins for rinsing. Stacked plates pile up along one side, ready for the next seating of eaters. We were invited to join the next round for lunch, so we took seats on the ground on a long row of mats as people filtered in and filled in around us. There were probably 500-600 people present, all assembled within less than five minutes. Down the rows came several volunteers with stacks of clean plates. Next came men with metal pails of dal, ladling a helping onto each plate.

Finally a parade of baskets piled with chapati traveled past open hands. Everybody waited patiently for the plates to fill, and then seemingly by unspoken consensus, people made a quick gesture of blessing and began to eat. The plates were not overflowing and the food was not colorful, but it was delicious, hot, salty, spicy and fresh; and the parade of dal and chapati continued until everyone had had their fill. More volunteers collected used plates from satiated diners and in a short time, the crowd began to disperse. There was no

lingering over this meal; another round would soon be under way.

We returned along the rear of the temple, where people lined up for the last bite of the visit: a warm, cookie dough-like substance made of flour, butter and sugar which is handed out in little lumps on banana leaf dishes, and eaten as a blessing. After receiving the sweet, people headed down to huge pool where they splashed hands and face and took a drink of what is considered holy water. The pool is filled with carp, which someone told us keeps the water clean (needless to say, the Westerners in our group didn't partake in this final phase).

The Gurwara Bangla Sahib langara has been feeding Delhi residents since 1935. Day in and day out a factory of human hands churns out what one member of our group observed as a day's peace of mind for hungry members of the community. "If you get your day's meal," he said, "you can relax. You can survive." It's not a matter of survival for everyone who eats there -- in fact, most people with whom we shared lunch looked happy and healthy, and had probably come as members of the spiritual community. But it's there for anyone who needs it, and in a city of 13 million (and rapidly growing), an open, organized, clean, reliable, and free food source couldn't be more valuable. It's a great testament to the stability of a well-organized grassroots effort. While countless hours pass in board rooms and over policy debates to establish government-subsidized and NGO programs for feeding the hungry, a crew of volunteers at Gurwara Bangla Sahib feeds thousands upon thousands of their neighbors with no intervention, no fuss, and no strings attached.

Comments posted by the readers:

This is a traditional version of Food Not Bombs; this model is practiced by anarchists around the world. Posted by: Robin Ronne on March 1, 2007.

Langar (Punjabi: ਲੰਗਰ) is the term used in the Sikh religion for the free, vegetarian-only food served in a Gurdwara and eaten by everyone sitting as equals. The Sikh Langar or free kitchen was started by the first Sikh Guru, Guru Nanak. It is designed to uphold the principle of equality between all people of the world regardless of religion, caste, color, creed, age, gender or social status. In addition to the ideals of equality, the tradition of Langar expresses the ethics of sharing, community, inclusiveness and oneness of all humankind. "...the Light of one Universal God is in all hearts." Click the following for more info: <http://en.wikipedia.org/wiki/Langar>. Posted by: JangPartap Singh on March 1, 2007.

There was a wonderful piece on these kitchens on the BBC radio 4 food programme a few months back. They were visiting a Sikh community in England but it was being explained that everyone was welcome and everyone was

equal etc.
http://www.bbc.co.uk/radio4/factual/foodprogramme_20061105.shtml. This is an excellent radio programme and I really remember this piece. Hope Doors is interesting. Mark (a Londoner in San Francisco for the week). Posted by: [mark Simpkins](#) on March 1, 2007.

Sikh Langar is based on Sikh religious principals of Seva (Voluntary Service to Community) and Wand Ke Chakna (Share on'e food around). The principal dictums of Sikh living are "To earn one's living by honest labour"; "Remember Almighty Lord or Supreme Being - Akal Purukh" all the time and "share with others what you can - affortd to give". Thus for Sikhs to serve in Langar for cooking, cleaning, distributing or donating, are fulfilment of their religious obligation. Sikhs believe in existance of " One Supreme Being" for the whole universe and also that all humans are children of the same One Supreme Being, which is formless, not subject to life and death, Omnipresent. Thus serving all humans without any inhibition on account of cast,colour, religious or finacncial status, is compliance of Sikh religious code. Many large Sikh Gurdwaras around the World also have free accomodation for travelers. Tobacco, alcohol, drugs are prohibited inside Sikh religious premises and Sikhs are not allowed to partake any of these. Manmohan Singh, Sydney – Australia. Posted by: Manmohan Singg on March 1, 2007.

Interesting to see how they'd conduct business during a respiratory disease pandemic - more like meals-on-wheels, with loud music allowing individuals to be in a community? Same for other spiritual congregations all around the world. Posted by: [lugon](#) on March 2, 2007.

Excellent article and description of the uniqueness of the Langar. It is an institution of great value. The international communities can learn from the principles of this religion. Leaving aside everything else of Sikhism, if they choose to adopt the practice of Langar alone, nobody will go hungry, provided it is run in the way Sikhs run it. This conviction comes from the scriptures where, 'when one is serves selflessly His creation, the creator's invisible support awakens in your favor'. One should be proud of the ones Sikhs are themselves rightly proud of --- their originator Guru Nanak and the successive nine Gurus. And many more who worked hard over the centuries to retain the values. Bhupinder Singh. Posted by: Bhupinder SIngh on March 2, 2007.

Very nice piece. If I ever won (several) million bucks, I'd love to set up something like this: Freshly made bread, soup, and a piece of fruit to all comers. Maybe fund a UU church to run it. Nice way to train community college students studying culinary arts, and hospitality majors. Make the venue nice enough that working stiffes and thrifty professionals might eat

there and drop off a fiver. Posted by: Stefan Jones on March 2, 2007.

This is the most beautiful and selfless act of kindness: sharing. Beautiful! Sharing time, food and company to all. If we practice sharing our belongings and our food, maybe we can develop this act of selflessness here in America. Posted by: Jessica on March 3, 2007.

I loved the article and I just wanted to add why "rituals" is a word best omitted to describe this experience. Rituals are active or passive traditions that can be rational/irrational in nature. Sikhism is based on acting on principle to avoid irrational nature (i.e. Do things that make sense, rather than follow stagnant herseyay based on "bad science"). For me, this is why "Sikh Temple" (temple is worship of an empty idol) rather Gurdwara (active worship by reading and listening to Gurbani). It follows the same spirit of ritual. Posted by: Amar on March 3, 2007.

Sikhs have always done a great job with voluntary community service. On the bus route from Delhi to Chandigarh during the hot summer months you will find volunteers who come on board to provide travelers with sugar water or Rooh Afza (a sweetened refreshing drink). I don't know if this practice still continues (the last time I did this was over 10 years ago). I have also attended a couple of weddings over the years that featured langars that anyone could attend. Posted by: [Deepak](#) on March 3, 2007.

Regarding Sikhs,there are many unique things,which no other community,religious or social,have adapted.Unshorn hair,unshorn beard, always covering their head with a cloth called Pagri (Turban),Ban of using Tobacco in any style,wearing of five K's always i.e. 1) Kacch(short Pyjamma,Kanga (a small wooden comb),Kirpan (a small sword),Kesh (Unshorn Hair) and Kadha(an iron bangle) in right hand.Donating @10% of Income to the deprived and poor irrespective of caste,creed and religion. Posted by: Jaswinfer Singh Rekhi on March 4, 2007.

When my husband, a hindu south Indian, first went to UK, he was a student living on a tight budget in Eastham, a not very nice part of London. He was starved for Indian food and company. He found both at two places. The Sikh Gurdwara with its Langar and the Mahalakshmi temple with its prasad. Any sikh he meets, he mentions his langar days, being served punjabi food with lots of affection by the local sikhs. We will never forget those who were there for us in time of need. Posted by: Sudha on March 5, 2007.

This is not uncommon in Pakistan and not restricted to religion nor community. It's been going on for centuries. Posted by: Billa on March 5, 2007.

Nice post! This is an example of pure seva. Posted by:

Girish on March 5, 2007.

One great experience of a Langar I had was at Hemkunth sahib. This is a pilgrimmage spot for Sikhs, set at 15000 ft. up in the Himalayas - you have to trek for 19 Km. to get there and the last 6 km are killers. But when you finally arrive, the cool breeze blows in your face, the lake is crystal clear water, the mountains surrounding you are snowcapped, and there's a Gurudwara and a Langar which serves all comers piping hot, wholesome food. Not an experience you'll forget soon. Posted by: Sudarshan on March 5, 2007.

Responding to Stefan Jones above, you won't need several million bucks to set this up locally to where you live - just a lot of good will and initiative, team work etc - as said before, anarchists do this in the western world, as well as most community food events where food is donated and prepared by volunteers. I personally think it's a tremendous idea to set up this kind of thing - all it needs is "waste" or unwanted food produce from various places such as expensive restaurants and distributors with a conscience - which in the UK could be city allotments where people grow food with usually a lot of extras... The key thing is that people in communities in the western world who are good at cooking might not get a chance to show and share those skills and recipes with others, and this would give so much space for that kind of interchange...Posted by: Ale on March 6, 2007.

Bless these wonderful people who do 'God's work'. Posted by: Saty on March 6, 2007.

Very cool post -- I'm an American, getting married to a wonderful Punjabi woman, and have been to a few different Gurdwaras. I love the "Langar" at the end of the services, and the essay/photos here captured the experience. Posted by: David on March 6, 2007.

My family has been involved in a local church soup kitchen here in the US, and based on my observations of volunteers there, I think there's one huge difference that makes the Langar model much more effective: while some middle-class westerners are able to approach such volunteering with a true lack of selfishness, many bring too much ego and pride to their community service. Someone who volunteers because it makes them feel (and appear) good and noble -- rather than out of a sense of piety or true selflessness -- will always consider them self to be just a little bit "better" than the ones they serve. This prevents them from feeling any sense of community with those who come to eat, and attaches a stigma to the act of accepting such charity. Posted by: Lennon on March 6, 2007.

That is so cool! How nice to read something uplifting that's going on. Posted by: Sally Parrott Ashbrook on March 6, 2007.

Thanks for this great post. It captures the spirit of Langar perfectly. Both the eating and the serving offer delight in it's purest form. Posted by: GT on March 6, 2007.

Hi Sarah: The scale of the Langar, its being free of cost, no strings attached has always fascinated me. I am a Sikh and been to thousands of langars. You will find them in all major Gurudwaras spread across India. But there is one more thing which is truly remarkable about Langar. In a caste conscious and class conscious society which is India, it is truly remarkable that people from all castes, all religions, rich, poor sit together and eat and there are no privileges or preferences accorded. Posted by: Harmanpreet Singh on March 7, 2007.

I'm spoiled, but I would go nuts working at the level of the floor for more than a few minutes. Posted by: Robert Cockerham on March 7, 2007.

This is such an amazing idea, and it's been around for so long. I only wish more of the western world would accept and in turn participate in this practice. This has truly inspired me! Posted by: Courtney B. on March 8, 2007.

Beautiful write up. It's a well managed stuff and everyone is requested to contribute for some time in their life. The temple complex is also awesome ... called the golden temple. The temple is gold plated and grand. Chk some pictures here <http://amitkulkarni.info/pics/amritsar/>. Thanks. Posted by: Rajesh S on March 8, 2007.

Thank you for this piece. The pictures, the story - it all captured my religion and my culture so well. I hope it helps to open people's eyes and educate them about a group of people who they may have had no idea about. Again, thank you - cheers! Posted by: Sampuran on March 9, 2007.

Wonderful and inspiring to learn about this! I am one of those people, as Sampuran just mentioned, who had never heard of this religion or group of people before. Very very inspiring!! Posted by: firefights on March 9, 2007.

Very nice post... Sikhism is a religion that I have long appreciated for its tenets and Sikhs for their hard work. I have never been to a Langar though I have lived in India most of my life; will need to visit one soon. Posted by: Vijay on March 9, 2007.

It is a well known fact of Sikh history that in 1567 A.D., Akbar, the Emperor of India, who had great regard for the sages and saints, was passing through Goindwal on his way to Lahore. He showed an interest to meet Guru Amar Das ji and was informed that no one, no matter how high or low could gain an audience with the Guru without first partaking food in the langar. To Akbar's magnitude, he welcomed the idea and sat in a row where all men, irrespective of caste or

religion sat one on level and partook of the food in the langar and the more he had it, the more he relished it. Profoundly impressed by the sanctity and simplicity of the concept, Akbar during his interface with the Guru, expressed how moved he was and humbly wanted to gift the Guru the revenue collected from 22 villages to help support the langar. Guru Amar Das Ji respectfully declined saying that the expenses of the langar were met by the daily offerings and the "daswand" (rendering of one tenth of the income for religious purposes) of the devout. The Guru said, "I have obtained lands and rent-free tenures from THE CREATOR. Whatever comes daily is spent daily, and for the morrow my trust is in God." But the Emperor persisted that he humbly wanted to make this offering, so he bestowed the tract of land of the 22 villages to Guru Ji's daughter, Bibi Bhani Ji. This was the estate where Guru Ram Das Ji built the city of Ramdaspur which is now called Amritsar where the GOLDEN TEMPLE is situated. Posted by: Gurinder S. Rance on March 9, 2007.

Sarah Rich, I really enjoyed reading your article. It's very well written with proper pictures. Thanks. Gurinder S Rance thanks for that great saakhi/story. Posted by: Inderpreet Singh on March 10, 2007.

[Reproduced here with the hope that readers of The Sikh Bulletin will be just as inspired by Sarah Rich's article as were the readers on her website. Ed.]

*

LANGAR FOR NEEDY SWISS

Yudhvir Rana | TNN

Amritsar: Langenthal Gurdwara Sahib in Switzerland have begun langar (community kitchen) service for the needy, who are dependent on government grants or living alone and are unable to cook their food due to any physical illness. Beginning this Hola Mohalla, the langar will initially be served for three days a week and would be extended for whole of the week in near future. Karan Singh, founder president of Gurdwara Sahib, Switzerland, who first traditionally built a gurdwara in Switzerland while talking to TOI on Thursday said that Gurdwara management had made the announcement during the celebrations of recently concluded religious festival, which was attended by Sikh devotees of Switzerland besides local Swiss population.

He claimed that Sikh's tradition of langar had been widely appreciated by the local Swiss nationals as well as local government that have assured to extend support to the initiative taken by tiny Sikh community of Langenthal. Local government had decided to propagate the initiative by informing about Gurdwara service to those Swiss nationals who were dependent on government grants for their living. "Through our initiative we would also be bale to propagate the teachings of Sikhism to other communities," said Karan Singh.

While hailing the efforts of Sikhs in Langenthal, Swiss national Paul Schonenberger who also volunteered service at gurdwara told TOI over phone that they were impressed with the Sikh's tradition of serving mankind through selfless means. Paul had showered flowers from a helicopter on Gurdwara during its inauguration on October 23, 2006. He along with his 81-yearold mother Frau Schonenberger had attended the Hola Mohalla celebrations.

BADAL REGIME: SAFE HAVEN FOR FRAUD SAADHS

Panthic Weekly News Bureau, Wednesday 7th March, 2007

Amritsar Sahib (KP) – Although it has only been a week since SAD (Badal) and the BJP/RSS took power in Punjab, Parkash Badal and his anti-Sikh cohorts haven't wasted a second in initiating their anti-Sikh/Punjabi agenda. Badal has been active in promoting various anti-Sikh pseudo-Saadhs who supported him during his election campaign.

Praying for Badal : The infamous Chicagowala Baba and Amar Singh Barundi

With Badal in power as chief minister for the next five years, Punjab is destined to become a safe haven for numerous anti-Sikh elements, including the RSS terrorist organization and fraudulent dehdhari 'gurus.' Prior to the election, various Sikh representatives such as Simranjeet Singh Maan were able to pressurize Badal to counter his anti-Sikh agenda, but with Punjab under BJP/RSS control, Badal has been granted free license to propagate his anti-Sikh agenda without any worry of censure from opposition parties. Under the Badal regime, the Sikh Nation can only expect that the sovereign authority of Sri Akal Takht Sahib will be further denigrated to proliferate the Hindutva agenda. Time and time again Badal has undermined the authority of Akal Takht Sahib but now that he is chief minister, Panthic circles can be guaranteed that the sacred Sikh institution will remain under siege of the mahant leadership.

Though this sets an ominous future for the Sikhs, it comes as welcome news to fake-saadhs such as Maan Pehova and Daljeet Sinh Chicago; both who have been granted impunity for their serious crimes by Jathedar Vedanti, who continues

to function as a peon of Parkash Badal.

Pehova Saadh

A prime example of the free haven given to these dehdhari 'gurus' is the recent unwarranted arrest of Dr. Gurdinder Singh Samra and thirty other Sikh protestors at an anti-Pehova rally last week. It is widely known that the protestors, who were arrested under ludicrous charges, were arrested and detained by the Punjab police at the behest of Maan Pehova and his cult followers. Dr. Samra and the other Sikh protestors have already been denied due process with their court hearing and now with Badal in power, these protestors face yet another obstacle in their trial, as Badal is a staunch supporter of rapist pseudo-baba Maan Pehova.

Jagerra Saadh

Convicted rapist and sex offender, Shamsheer Singh Jagerra, is yet another example of a pseudo-saadh reaping the benefits of judicial impunity under Badal's corrupt regime. Jagerrais a close associate of both Pehova and Parkash Badal, and has an infamous reputation for being a womanizer. The pseudo-baba was previously working as a caretaker of Gurdwara Sri Mastuana Sahib (Dugri Road, Ludhiana) but was released of his duties after he was exposed for his immoral character.

Jagerra was replaced by Bhai Balwant Singh Menea as the head attendant of the Gurdwara Sahib; which resulted in Jagerradeveloping a strong animosity towards him. The local Sangat also recovered three fraudulent passports issued to Jagerra under different names which resulted in a criminal case being filed against him which is still pending with the local police. Ever since this incident, the pseudo-saadh, Shamsheer Singh has gone to many lengths to trouble the local Sangat and to usurp the position of Bhai Balwant Singh. It was recently brought to notice of the press that Jagerra threatened to kill Bhai Balwant Singh Menea and his family if the police case against him was not withdrawn.

He also publicly demanded to have the control of the Gurdwara Sahib returned to him, again threatening the life of Bhai Balwant Singh. Shamsheer Singh pretentiously vowed to Bhai Balwant Singh that with Parkash Badal back in power as chief minister, no authority could challenge him anywhere in Punjab.

Chicagowala Sadh

Another fraud-saadh whose name adds to this list of corruption is the notorious Daljeet Singh of Chicago who has been found guilty of religious and moral misconduct on numerous occasions. He was recently caught red handed at a Chicago motel late at night, alone with a woman from his dera, by the local Sangat. Despite the eye witness testimonies of the Sangat and of local Chicago police officers, Daljeet Singh was given the clean chit and granted impunity for his immoral actions by the Takht Jathedars. At

that time, the hearing of Daljeet Singh's case at Akal Takht Sahib was also unnecessarily delayed. Panthic organizations condemned this irresponsible and unethical decision by Jathedar Vedanti, who acted under the orders of Mahant Parkash Badal.

Following the release of the election results this past week Daljeet Singh printed numerous fliers in several pro-Badal newspapers such as the 'Daily Ajit' lauding Badal and his anti-Sikh party. According to trusted sources, Daljeet Singh also praised various BJP/RSS leaders for acquiring a substantial proportion of seats in Punjab and other states in the recently held elections.

The people of Punjab can forget about all of the glamorous promises that Badal made prior to the election such as improving road ways, lowering taxes and improving the economy, however there is one thing that they can expect under the Badal regime; that rapist fraud saadhs and dehdhari 'gurus' will be given safe haven and granted judicial impunity for their crimes. Thus far the Punjabi Sikhs have only seen the tip of the iceberg of Badal's corruption; the next five years will reveal what truly lies beneath the surface of the Hindutva/Badal regime.

Editors can be reached at editors@panthic.org

[Amar Singh Barundi is several cuts above all these scoundrel Sants. He is a congenital liar and world class con artist. We have written about him several times in The Sikh Bulletin. You may go to www.sikhbulletin.com or type 'Sant Baba Amar Singh' on Google. ED.]

HOW CAN WE BRING ABOUT KHALSA-STAN

the man in blue harjindersinghkhalsa@yahoo.co.uk

What can we, living outside the province of (west) Panjab or the state of (east) Panjab, do to bring about a Khalsa state?

And when such a state comes into being, how can we make sure that it will not just be like the other sub-continental states. Pakistan, Nepal, India and Sri Lanka are corrupt states without respect for minorities, and with a huge gap between the rich and powerful and the very poor underclass. How can we make sure that the land of the Khalsa will reflect the wonderful principles of Guru, and not the present day practices of the sub-continent?

Gandhi and Jinnah talked about a new state governed by the most wonderful ideals; Israel was founded on the highest principles. Many of the new countries that came into being at the end of colonialism wanted a complete change from the colonial practices of exploitation and lack of respect, but often ended up doing the same or worse.

In last week's article I wrote that it is the people of Panjab (east & west) who have to decide about the future of their land. But we can at least set an example of what real Sikhi in practice is like.

We should work very hard on setting up credible Sikh organisations, based on the principles of 'Guru Granth - Guru Panth'. We should give up on Jathedars, Sant Babé, and Pardhans. We should take responsibility as Khalsa Panth, and stop blaming the bad leaders. We should follow the Sikh Rehat Maryada. We should all start doing our own Gurbani vichár. Do not just go by what the granthí or the kathá walá tells us, we should find out for ourselves. There is no excuse for Sikhs not to read the Guru Granth Sahib. We should all come to understand the simple teachings of Guru, we should then apply these in our lives, which will not make things any easier, but will make our lives a lot more fulfilling.

If all Sikhs start practicing Sikhí people from all over the world will flock to the Guru, and Khalsa-stan will be everywhere, not just on earth, but throughout the universe. I know, I get carried away, but I am not as mad as it seems. One of the persons who inspired me on my path to Sikhí was a mona who had not forgotten what his amritdhari father had taught him about how to see God in all. Our Gurus wrote beautiful sabads and they lived beautiful lives. If enough people are willing to seriously follow their example, we will end up changing the world.

Harjinder Singh, Sikh Activist Columnist, Vice-Chair Faiths in Further Education Forum, Faith & Cultural Diversity Consultant, Heston, Middlesex, UK

UNIVERSAL RELIGION DISCUSSION

[Questions and answers below follow from an article by Prof. Gurtej Singh 'Translating the Guru's Word' in SB Nov-Dec 2006 p11 and an article by Dr.Sarjeet Singh Sidhu 'A Universal Faith?' in SB Jan-Feb 2007 p2. ED.]

Dear Sarjeet Singh Ji:

This has reference to your article in Sikh Bulletin Jan-Feb 07 issue. In this article you have advocated to change the definition of a Sikh as "a person who solemnly affirms that he is a Sikh, believe in the Guru Granth Sahib and no other Scripture, believes in Ten Gurus from Guru Nanak to Guru Gobind Singh and has no other religion." Further down you have pleaded to include non Keshdharies among Sikhs as in your opinion being a Sabat Soorat or Keshdhari is a stumbling block in the way of Sikhism being a universal religion.

After going through your article picture of present day Punajb flashed through my mind. It fits perfectly in the definition of Sikh given by you. More than 80% of the Youth are non keshdharies. They claim to be Sikhs. They have no other religion. Is this the kind of Universalism you want Sikhism to embark upon? I give you a comparison. When I was a kid living in a small village in Punjab, most of the Kids and elders in the Sikh families were Keshdharies though only a few were Pahuldharis. Flowing beards and Turbans were the common sight in the village. Any one who was found taking drugs was considered very bad by the entire village.

Even the person taking drugs was ashamed of himself. Now the number of Keshdharies in my village can be counted on your fingers. A barber is a Gurudwara office bearer. 95% of the youth are taking drugs. They are not ashamed of themselves. No one has guts to tell them that they are wrong. So I should be proud of my village as Sikhism has become universal in my village.

Regards, Jarnail Singh, Australia

Reply to Jarnail Singh:

Dear Jarnail Singh Ji,

Thank you for your email and for your response to my article. I can understand your distress but you've drawn some wrong conclusions from the article. You alluded to my definition and then said "Further down you have pleaded to include non Keshdharies among Sikhs as in your opinion being a Sabat Soorat or Keshdhari is a stumbling block in the way of Sikhism being a universal religion." I stand by that. I don't have to be happy with it but that is a reality I have to face.

With reference to my proposed definition of a Sikh, you then reflect on the situation in Punjab and say "More than 80% of the Youth are non keshdharies. They claim to be Sikhs. They have no other religion." And yet no one has said they are not Sikhs, or ostracized them, not their families, friends, or the Akal Takht; they claim to be Sikhs and appear to be so recognized by one and all. At this juncture I should simply say "I rest my Case". They fit my definition and I say they be accepted as Sikhs.

No where in your response to my article have you mentioned the need for understanding the principles of the faith as enshrined in the AGGS or the need to be clean in thought, word and deed, as would be the case if Sikhs understood and abided by the teachings of the AGGS. You merely focused on the fact that "Sikh families were Keshdharies though only a few were Pahuldharis. Flowing beards and Turbans were the common sight in the village" ie you focused on the physical appearance as opposed to any spiritual enlightenment amongst those Sikhs.

You rightly condemn those youths who take drugs, whether shamelessly or otherwise. But you make the untenable connection that being non-keshadhari and taking drugs go together. There are drug addicts with and without "Flowing beards and Turbans". Even in the Punjab of old, when there were fewer turban-less Sikhs, there were those who took opium whilst retaining all the external features associated with Sikhism by many.

Once there may have been this idyllic Punjab (vis-à-vis the Sikh appearance) that you allude to. Today "More than 80% of the Youth are non keshdharies" What went wrong? Let us for a moment assume that all were, in those days, drug free. Clearly the mere insistence on external appearance was

not enough to keep everyone in rein. We failed to put the teachings of the AGGS, in tandem with the need for being keshadhari, before the generations of youths. And THAT is what I am talking about when I say," Clearly, if Sikhism is to have any appeal amongst non-Sikhs, its Scripture must be fully explored and exploited." The same holds true for Sikh youths. The debate about the importance of the external "uniform" will continue to rage, much to the discomfort of many, but *I am emphatic that we must, at this stage, focus more on feeding the soul with the teachings of the AGGS and less on the external requirements as is currently the case.*

As for my opinion: "...being a Sabat Soorat or Keshdhari is a stumbling block in the way of Sikhism being a universal religion." That is true, as explained in my article, in reference to questions posed to my non-Sikh friends. It may be discomfiting but the discomfiture is not relevant.

You speak of the 80% clean shaven youths and the 95% drug addict youths: so some 15% of those addicts are keshadharis? You make the erroneous connection between being non-keshadhari and being a drug addict. You speak of all the negative issues in your village and then make a similarly erroneous connect by saying "So I should be proud of my village as Sikhism has become universal in my village." No where in my article have I defined that as being equal to being universal. Please, first look at my definition of "universal", read the article dispassionately, with your objective mind as opposed to your emotional heart, and you will see things differently.

You have to believe me when I say that I take no pleasure in the observation that the traditional image of a Sikh as being keshadhari is eroding amongst many who yet claim to be Sikhs, but I am realistic enough to know that the physical imagery cannot be on equal footing as the message of the AGGS, let alone be accorded a more important status, as is done by some.

I do not expect you to agree with me on all, or even any, of the issues raised, but I trust that we can continue to express our views without malice or acrimony. Gur Fateh.

Dr Sarjeet Singh Sidhu, Ipoh, Malaysia, 20 March 2007

Dear Sarjeet Singh Ji and Hardev Singh Ji: I am attaching herewith my reply to the response that I received from S Sarjeet Singh. I have put it together in Word document. It will be good if you can share it with your readers in the next issue of SB.

Regards, Jarnail Singh, Australia

Dear Sarjit Singh Sidhu Ji

Thanks for taking time to answer my queries. I must say at the outset that after going through your response I was not at all surprised as this is what I expected. I must add though that I was disappointed.

You reiterate that in your opinion being a Keshdhari or Sabat Soorat is a big problem for Sikhism to be a universal religion. And you go on to plead all those persons who do not keep unshorn hair and take drugs etc be "accepted as Sikhs" because they declare themselves to be Sikhs and no one has excommunicated them. Everyone who says he or she is a Sikh becomes a Sikh. That is pretty easy way to become a universal religion. Your logic is really marvelous. It will be very good news to RSS and Company. They can easily take over the control of any Sikh institution they like.

You said that your opinion in favour of discarding unshorn hair is based on your conversation with non Sikhs. That is also pretty amazing. Opinion polls do not determine what is true or not. In the realm of philosophy rules of democracy do not apply. Whether to keep unshorn hair or not is a matter of philosophy. This the real issue. This is what you do not realize. If you have ever tried to understand the core message of SGGS, you would have never faced this dilemma. If we extend your logic a little further the consequences will be horrendous. On the basis of an opinion poll you will argue that ash trays should be provided in the Gurudwaras for those who want to smoke while enjoying the Keertan. There should be a bar in the Langar Hall as liquor is a good appetizer. There should be beauty parlor in the Gurudwara so that people can get this service at subsidized rates before they go out to parties after paying their obeisance at the Gurudwara. And those who are on duty (Tabya) in front of SGGS should be entitled to be a 15 minute smoke break or an ash tray be provide to them. The raagies should be allowed a couple of drinks before they start keertan as it adds sweetness to their voices. All this can be based on favourable opinion polls.

Sikhism is a universal religion because it is a universal religion. Universality of a religion is not a numerical but philosophical matter. You don't have to make any adjustments to make it universal. By doing so you are declaring to the world that our Gurus were not perfect in their thought and actions. Some of the things that they did are obsolete and not applicable now. You said that no where in my response I have mentioned the need to understand the philosophy of SGGS. I do. Whatever I say is based on my understanding of SGGS. When I support the unshorn hair it is also based on my understanding of SGGS and I do not base it on any opinion poll. Sabat Soorat appearance has grown naturally to and is in complete harmony with the philosophy and universality of Sikh religion. Our Gurus did not superimpose this appearance. It came naturally to them when they lived the philosophy they preached. A person can not be farther from truth if he or she claims that it is possible to live Sikhism the way our Gurus asked us to do and discard their sabat soorat appearance.

You said that I am making an untenable connection between

discarding of unshorn hair and taking drugs. I do not make this connection. But I do observe that people assume and expect that a person who looks like a Sikh should live like a Sikh. This is a fact. There are plenty of people who look like a Sikh but do not live like a Sikh. But you cannot find a person who lives like Sikh but do not look like a Sikh. In fact you are arriving at an erroneous and untenable conclusion. You are saying that it is not at all essential to look like a Sikh to live Like a Sikh. For me this is absolutely wrong as if it is true then we accuse our Gurus of superimposing this appearance on their philosophy. In other words we call them “Bhekhies”.

You referred to idyllic Punjab when Sikhs were living Sikhism in its true spirit and asked me the question what went wrong. I tell you what went wrong. You are part of the process that went wrong. In the first phase of this process the termites looking like Sikhs came and started destroying Sikh philosophy. They produced literature that was full of superficial and misplaced praise of Sikh Gurus but distorted their philosophy and history. In the second phase the termites that do not have Sikh appearance are busy telling Sikhs that this appearance is not at all necessary. In fact it is hindrance. Both of these processes are two sides of the same coin.

But these people won't succeed in their designs. Truth prevails at the end of the day.

Jarnail Singh, Australia

Rejoinder to JS's Second Response

Dear S Jarnail Singh Ji,

This reply will have to be a little long; I hope you can bear with it. I will point out, repeatedly, how you continue to juxtapose two different statements, and then draw some erroneous conclusion from that. In some cases it will be necessary to look at every sentence and point out the error therein. Your responses / statements are, in some places, given within the following “brackets”: << xyz >>

First off it is necessary to ask you and anyone else who disagrees with what I wrote, to look at my definition of “universal”. I defined it as *‘embracing a major part or the greatest portion (as of mankind)’*. It is on the premise of this definition that the rest of the article makes its arguments. If this definition is unacceptable then the article is of no consequence. As a first measure you have to decide if this definition is acceptable. As I explained in my article this is what most people mean when they think “universal”. You say: “Sikhism is a universal religion because it is a universal religion. Universality of a religion is not a numerical but philosophical matter.” (I will revert to this statement again). Take a look at my definition, and that of most people, and you will see that it is the “numerical” factor that I speak of. If you choose to redefine the word then, presumably, you will allow that privilege to all others; in which case every faith

(and idea) can claim to be universal. Why would Sikhism be any special? Throughout this response whenever I use the word universal it will mean *‘embracing a major part or the greatest portion of mankind’*.

You allege that I “go on to plead all those persons who do not keep unshorn hair and take drugs etc be “accepted as Sikhs” because they declare themselves to be Sikhs and no one has excommunicated them.” Tell me in which part of my response to your earlier mail did I associate shorn hair AND drugs, as going hand-in-hand, as you imply? By the same token would you plead all those persons who do keep unshorn hair and take drugs etc be “accepted as Sikhs”?

<< You reiterate that in your opinion being a Keshdhari or Sabat Soorat is a big problem for Sikhism to be a universal religion. >>

In relation to appeal to non-Sikhs, who would seek an alternative spiritual path to their current faith, and keeping the definition in mind, it surely appears so. As I said in my earlier response “I don't have to be happy with it but that is a reality I have to face”. By definition, it is only when the majority of mankind accepts the message of the SGGS (become Sikhs so to speak) that Sikhism can claim to be universal.

<< Everyone who says he or she is a Sikh becomes a Sikh. >>

If one says he is a Sikh he must be. That is quite apart from your use of the word ‘becomes’ as it implies a lot. Barring your “RSS and Company” and their political posturing (in India), why would anyone (in the rest of the world) claim to be Sikhs unless, of course, they are Sikhs? I have not come across anyone making such claims.

<< Your logic is really marvelous. >>

It is you who have ascribed a perverse logic to me by making unrelated assertions and then drawing a conclusion from them. It is not I whose logic is “really marvelous”.

<< You said that your opinion in favour of discarding unshorn hair is based on your conversation with non Sikhs. >>

Where have I given an opinion “in favour” of discarding unshorn hair? Take a good, hard look at the article. My conversation with non-Sikhs simply implied that the majority (if not all) found the unshorn hair unacceptable, and in the numbers game (remember the definition of universal) it is important.

<< That is also pretty amazing. >>

Yes, isn't it? I mean the way you made the wrong assertion and drew the expectedly wrong conclusion.

<< Opinion polls do not determine what is true or not. In the realm of philosophy rules of democracy do not apply. >>

Right on both counts, but philosophy itself cannot be equated with the truth either. It's possible for philosophical postulates to be rational and logically consistent and yet be untrue. Neither opinion polls nor unsubstantiated philosophical postulates can "determine what is true or not".

<< Whether to keep unshorn hair or not is a matter of philosophy. This the real issue. >>

Even if it is a matter of philosophy, how does that make it true (or the truth)?

<< If you have ever tried to understand the core message of SGGS, you would have never faced this dilemma. >>

I have tried, and as best as I can get (which I concede may not be enough) I see nothing there that focuses on the unshorn hair as of such prime importance, if at all. Let me for the moment accept that a proper understanding of the core message of the SGGS would induce me (convince me) that the unshorn hair is important (nay, mandatory). That would hold true for all Sikhs (and non-Sikhs) alike: yet so many have cut their hair. Why? Because, we have failed to focus on the message of the SGGS, and instead been content on the insistence of the "roop". That is what I have said in my article, that "The focus of the Sikh Community, if it is to maintain its claim to possessing a universal faith, should therefore be on expounding upon, and promoting, the virtues and beauty of the 'spiritual truths' of the AGGS."

As for the rest of the paragraph where you wrongly "extend" my logic a little further (ashtrays, smoking, liquor, etc) it is too absurd and childish for me to offer comment, beyond saying: It may bring thunderous clapping and cheers from believers who would have shut their minds to a rational argument, but it can only bring about peals of laughter from the objective reader.

<< Sikhism is a universal religion because it is a universal religion. Universality of a religion is not a numerical but philosophical matter. You don't have to make any adjustments to make it universal. >>

'A belief in the Invisible Pink Unicorn (IPU) is a universal belief (religion) because it is a universal belief (religion). Universality of (this IPU religion) is not a numerical but philosophical matter. You don't have to make any adjustments to make it universal.' I hope you get my point.

Again your lines quoted immediately above refer: You make two statements defining universal as you see it, then accuse me of making adjustments (to that definition), and finally make the erroneous declaration that "By doing so you are declaring to the world that our Gurus were not perfect in their thought and actions. Some of the things that they did are obsolete and not applicable now". What? Where?

<< You said that no where in my response I have mentioned the need to understand the philosophy of SGGS. I do. Whatever I say is based on my understanding of SGGS. >>

Where in your (earlier) response did you mention "the need to understand the philosophy of SGGS"? It may be that whatever you say is based on your understanding of the SGGS, but you did not mention the NEED (by all) to understand the philosophy. In any case it is just YOUR understanding, not proof; it could be wrong. Look at all the experts disagree over the interpretation of so many key verses of the SGGS and over certain concepts of the faith.

<< When I support the unshorn hair it is also based on my understanding of SGGS and I do not base it on any opinion poll. >>

Sure you don't base it on any opinion poll. You base it on YOUR understanding of the SGGS – the opinion of one! The rest of that paragraph is no more than statements of opinion.

<< But I do observe that people assume and expect that a person who looks like a Sikh should live like a Sikh. This is a fact. >>

Really? Look at the truckloads in Punjab, all sabat soorat and members of the rogues' gallery to boot. Is that what people expect? What exactly does it mean to live like a Sikh? And where, or how many, are those Sikhs who are living such lives? Sure, there are good sabat soorat Sikhs worthy of emulation, but they must be a minority; not many visible. Presumably living like a Sikh must mean living the life of a good human, possessing many of the virtues we so admire in good people. Which brings me to your next statement:

<< But you cannot find a person who lives like Sikh but do not look like a Sikh. >>

Says who? There are so many non-Sikhs, for example, who would fit the bill, decent human beings worthy of praise and emulation.

<< You are saying that it is not at all essential to look like a Sikh to live Like a Sikh. >>

Yes, assuming that by looking “like a Sikh” you mean having unshorn hair. But for you “this is absolutely wrong as if it is true then we accuse our Gurus of superimposing this appearance on their philosophy”. Why? How do you arrive at this inference / conclusion?

<< You referred to idyllic Punjab when Sikhs were living Sikhism in its true spirit and asked me the question what went wrong. >>

Wrong. The so-called idyllic Punjab I referred to was in relation to the sabat soorat appearance; I said nothing about them living in the true spirit of Sikhism. They had their fair share of rogues and good men. In relation to the physical appearance the question still remains: What went wrong?

<< I tell you what went wrong. You are part of the process that went wrong. >>

That’s a pretty wild and harsh accusation. You care to elaborate?

Finally, when a man begins to use derogatory terms like “termites” you know he has lost his argument, and when a man of faith uses such terms you know that faith has no reasonable response to reason. It is not enough to say “I believe” or “according to my understanding”, or some such phrase, and then expect the statement following this to be accepted as the truth. It merely reflects an opinion.

By the way what are you going to do with those Sikhs who trim their beards? Or smoke? Or consume alcohol? Or do not ever pray? And all those others who will fall short of your definition of Sikh (something you did not explicitly spell out)? Add all these and they constitute the majority of those who consider themselves Sikh. Does this mean that, with 80% youths who are non-keshadhari and 95% youths on drugs in your village, it is no longer a Sikh majority village? Have you told them that?

In any case this discussion is not progressing rationally and I will not be responding any further. Should S. Shergill decide to publish the discussion in sequence the readers can decide for themselves what they wish to make of it.

Thank you. Gur Fateh.

Dr Sarjeet Singh Sidhu, Ipoh, Malaysia, 28 March 2007

Dear Hardev Singh Ji

This is in regard to views of S Gurtej Singh published in last issue of Sikh Bulletin. This is in regard to his comments about what he calls “order of Khalsa”. What is this order of Khalsa and when was it created? He has called it the “finished product of the Sikh movement” created by Guru Gobind Singh. Does this mean that the Sikh movement from the first Guru to the ninth Guru was raw or unfinished? What

is the difference between a Sikh who followed and lived during the times of Guru Nanak and the Sikhs who were a part of what he calls the order of Khalsa? Thanks,

Jarnail Singh, Australia

Dear S. Hardev Singh jee Shergill, Editor-in-Chief, The Sikh Bulletin (USA).

Waheguru jee ka Khalsa Waheguru jee kee Fateh

On several occasions, definition of a "Sikh" has been shared by you through the columns of The Sikh Bulletin. In the light of The Sikh Reht Maryada (SGPC), The Sikh Gurdwaras Act 1925, The Delhi Sikh Gurdwaras Act 1971 and the amending Notification No.936 dated 9 October 2003, requirement of "Keshas" is essential. Even it equally applies to a "Sahajdhari Sikh". As otherwise, a person is "Patit" or apostate.

Before publishing this correspondence in the next Issue, please also take confirmation from someone in Malaysia that Dr. Sarjeet Singh Sidhu, the resident of IPOH is a recognizable "Keshadhari Sikh". I, being a J. P. (Justice of the Peace) appointed by the NSW Government, in respect of "Jarnail Singh Gill" the resident of Sydney Metropolitan, I hereby affirm that he is a Keshadhari Sikh, and that I know him for the last five years.

At the end, it is my humble request that in future, whenever any Article on Sikhism and Sikhs is published, the Author/Writer must be a Sikh in conformity with the name of the Periodical: THE "SIKH" BULLETIN - (including The Sikh Review, Abstracts of Sikh Studies, Sikh Virsa, The Sikh Messenger, Sikh Phulwari, etc). With best wishes,

Gurmit Singh, J. P. (Sydney, NSW - Australia)

Gurmit Singh ji: We went through the same exercise several times in 2004 during the conference in Sydney. Following definition of a Sikh is from Sikh Reht Maryada published by Dharam Parchar Committee of SGPC in English in December 2000, p.7:

Article 1

Any human being who faithfully **believes** in

- (i) One Immortal Being,
- (ii) Ten Gurus, from Guru Nanak Dev to Guru Gobind Singh,
- (iii) The Guru Granth Sahib,
- (iv) The utterances and teachings of the ten Gurus and
- (v) the baptism bequeathed by the tenth Guru, and who does not owe allegiance to any other religion, is a Sikh.

The Random House Dictionary of the English Language, The Unabridged Edition defines **believe** as:

“to have confidence in the truth, the existence, or the

reliability of something, although without absolute proof that one is right in doing so..."

In plain English there is no requirement in the Sikh Reht Maryada that in order to claim to be a Sikh one has to be Kesadhari. As Prof. Gurtej Singh states in his article in the November-December 2006 issue of The Sikh Bulletin, **"It (Gurbani) defies being classified as the scripture of a particular religious denomination"**. When Guru Nanak preached, any Hindu, Muslim, Jain or Buddhist who came to listen and believed in his teachings, was his Sikh.

With reference to the same article, Jarnail Singh also wanted to know, "What is this order of Khalsa and when was it created? He has called it the 'finished product of the Sikh movement' created by Guru Gobind Singh..."

Jarnail Singh Ji, Order of the Khalsa was created on Vaisakhi Day 1699 and it took ten generations to perfect a few Sikhs to earn the status of Khalsa, as pure and perfect as God itself. Mere taking part in Khande-di-pahul does not make one a khalsa. I think it is best that we agree to disagree on this subject and respect each other's views.

Regards, Hardev Singh Shergill

Dear Hardev Singh Ji: Thanks for your response regarding my query about Order of Khalsa. I have put it together with my further response in a word document. I shall be grateful if you can share this along with my previous response to S Sarjeet Singh with your readers.

Regards Jarnail Singh

Dear Hardev Singh Ji:

Thanks for your response to my query about order of Khalsa. I suppose that this is the reply you received from S Gurtej Singh or he has authorized to give this reply on his behalf. However you have misquoted me. It was not me but S Gurtej Singh who has called order of Khalsa the finished product of the Sikh movement. My query and your response are reproduced below.

Query.

This is in regard to views of S Gurtej Singh published in last issue of Sikh Bulletin. This is in regard to his comments about what he calls "order of Khalsa". What is this order of Khalsa and when was it created? He has called it the "finished product of the Sikh movement" created by Guru Gobind Singh. Does this mean that the Sikh movement from the first Guru to the ninth Guru was raw or unfinished? What is the difference between a Sikh who followed and lived during the times of Guru Nanak and the Sikhs who were a part of what he calls the order of Khalsa?

Response

With reference to the same article, Jarnail Singh also wanted to know, "What is this order of Khalsa and when was it

created? He has called it the "finished product of the Sikh movement" created by Guru Gobind Singh..."

Jarnail Singh Ji, Order of the Khalsa was created on Vaisakhi Day 1699 and it took ten generations to perfect a few Sikhs to earn the status of Khalsa, as pure and perfect as God itself. Mere taking part in Khande-di-pahul does not make one a khalsa.

S Hardev Singh Ji:

My question is still answered which reads as "Does this mean that the Sikh movement from the first Guru to the ninth Guru was raw or unfinished? What is the difference between a Sikh who followed and lived during the times of Guru Nanak and the Sikhs who were a part of what he calls the order of Khalsa?" You are saying on behalf of S Gurtej Singh that it took ten generations of Sikh Gurus to produce a few perfect Sikhs. Does this mean the Sikhs like Baba Buddha Ji, Bhai Mati Das and others were imperfect? If so then in what respect they were imperfect.

Further in your response you have confused me on one more issue. You are saying that in SRM does not say that a Sikh should keep unshorn hair. Here is what you have written. (Here Mr. Jarnail Singh reproduces the Article 1 from SRM that appears on the previous page.)

Could you please tell me where does SRM ask us to discard our unshorn hair? I have a personal question as well. I saw you last time in Sabat Soorat appearance. Do you adorn this appearance as a fashion or as being a Sikh? Thanks.

Jarnail Singh, Australia

To Jarnail Singh and Gurmit Singh:

My response did not come from Prof. Gurtej Singh nor did he authorize me to do that. In the context of the response to Gurmit Singh I added that as I thought of it when I read it. I had forwarded your questions to Prof. Gurtej Singh the day I received them. For further questions please communicate directly with him at akalsahaigurtejsingh@yahoo.com

I have not misquoted you. The quote, both in your email and my email is shown in red. Please double check it.

About the issue of Kes my statement was, "In plain English there is no requirement in the Sikh Reht Maryada that in order to claim to be a Sikh one has to be Kesadhari." At no point did I say any thing about, 'where SRM asks us to discard our unshorn hair' (quoted from your following question). So your question, "Could you please tell me where does SRM ask us to discard our unshorn hair? (This is your question) is irrelevant.

As to your questions, "I saw you last time in Sabat Soorat appearance. Do you adorn this appearance as a fashion or as being a Sikh? **As to 'Sabat Surat' my answer would be**

the same as that of Dr. Chahal below:

“...Now I come to the definition of a Sikh. Everybody and every institution of Sikhism are defining a Sikh according to their way of thinking. They quote ‘Sabat surat’ from the verse of Guru Nanak to support external form of a Sikh without understanding that this verse does not talk about the Kesha. Therefore, it would be difficult to define a Sikh until we define it on the basic principles of Sikhi founded by Guru Nanak. We must study the principles of Sikhi critically before defining a Sikh...” (Full text of Dr. Chahal’s March 24, 2007 comments on internet is reproduced on page 22 of this issue as “Definition of a Sikh”. Also S. Gurbakhsh Singh Kala Afghana’s article on Sabat Surat appears on page 23. Ed.)

As to your follow up question, “Do you adorn this appearance as a fashion or as being a Sikh?”, **I adorn this appearance as a cultural appendage, not as a religious mandate.**

Jarnail Singh Ji I understand and appreciate yours and S. Gurmit Singh’s passion about Kes, but I do not share your views. So, just as I appreciate and understand your views, it would be helpful if you are tolerant about my views, or at least drop this subject in your emails to me. Let us agree to disagree on this.

Dr. Sarjeet Singh Sidhu has authorized me to pass on to you and S. Gurmit Singh the following: **“Please feel free to inform S Gurmit Singh and anyone else who may be interested that I am not a keshadhari Sikh. I am simply a Sikh.”**

Dear S. Hardev Singh jee Shergill (USA).

Waheguru jee ka Khalsa Waheguru jee kee Fateh. Thanks for your sermon.

At page 1 of the Guru Granth Sahib, Guru Nanak Sahib says: "Hukam Rajaaee Chalnaa Nanak Likhiaa Naal" (1 - Japp);
At page 465: "Sikhi Sikhiaa Gur Vichaar";
At page 471: "Hukame Maniyaiy Hovay Parvaan Taan Khasmaiyy Ka Mahal Paiysee";
At Page 654: "Kauh Kabir Jann Bhaey Khalsay Prem Bhagat Jeh Jaani";
At page 918: "Tann Mann Dhann Sabh Saup Gur Kau Hukame Mainiyaiy Paiyaiy".

Since you have categorically stated that "Kes" are not necessary for a Sikh, please change the name of your periodical by deleting "Sikh", and if so desire, start following the footsteps of Dr. Harbans LAL and BJP/RSS under the leadership of Punjab Minister Lakshmi Kanta Chawla and MLA Mohan Lal Banga.....

I don't agree with your views, nor with other gentlemen though it makes no difference to you or your contributors. Henceforth, I don't wish to hear / receive any message / magazine from you. Million thanks for your past services in confidence. March 23, 2007.

Gurmit Singh (Sydney)

Gurmit Singh Ji, as per your wishes, your address has been deleted from SB mailing list. HSS. March 24, 2007

ORDER OF THE KHALSA

Gurtej Singh, Chandigarh

In a recent article, I had referred to the Khalsa form being the ‘finished product’ of the Sikh movement and to the ‘Order of the Khalsa.’ This article was published in the online publication *The Sikh Bulletin*, edited by Hardev Singh from California. Sardar Jarnail Singh, one of his readers presumably from Australia, asked the editor to get me to explain the terms. I was not able to respond with the efficiency demanded by the ‘cannot wait Sardar’ and was reluctant to get into arguments with him or anybody else as a lot of time is wasted in the exercise which eventually gets nowhere. So on account of my personal prejudices, the editor had to face a measure of embarrassment. I have thought over the matter and would like to state my point of view with apologies to both Jarnail Singh ji and Hardev Singh ji. Before doing that, however, I want to make it clear that I am a leader of no group of people and I do not have the ambition to influence people’s thought processes. I study to remove a portion of my own ignorance and write to educate myself. I publish sometimes to share my thought with others in the hope that someone will suggest a better point of view. I have never even dreamt of imposing my point of view on anybody. The above is my ‘complete’ rationale for not wanting to get into an argument. The only fact that I am hiding in the above explanation is that I am also lazy and would love a situation in which I can avoid working by simply ignoring the compulsion to work.

I do not subscribe to the view that the idea of Sikhi evolved from one Guru to another. I do not also believe that one Guru was different from the other except in mundane human form and the time span of their existence in the world. The Sikhi they preached is the product of Gurbani which is a word of God. It did not evolve but came as a whole right in the beginning – regardless of what the theory of evolution may have to say on the subject. The proof that it is ‘*aad pooran, madh pooran, ant pooran*’ like the God it emanates from, is present in the *bani* of Nanak which has come down to us to this day without a comma or a full-stop being changed in the last five centuries. Anyone who knows elementary Punjabi can read the entire programme of the Sikh movement in the revelation made by Guru Nanak. He will certainly notice that the successor Gurus merely

elaborated, propounded and put into practise what had been written by him. That is my observation.

Nevertheless, Guru Nanak did not announce the conclusion of his preaching with the closing of his personal ministry. He called himself 'guru' that is a teacher, and knew full well the obligations that go with the title. He had firstly to educate those who accepted his guidance so that they could understand the ideal he was preaching. Then he had to carefully monitor their initial steps in the journey towards the ideal. He had to hold their hands until they were brought nearest to the final goal. The last lap, of course is, individual effort. Then he had to be there all the time for the guidance of the people. He knew that all that was not possible in one lifetime. Knowing that one lifetime was not sufficient for the purpose, and knowing that moulding the psyche and thought processes of an entirely new nation is a long drawn-out process, he provided most successfully in all human history, for the extension of his natural lifespan by decreeing not merely a successor but a whole line of successors. The most remarkable aspect of which was that his nominee and their nominees succeeded him not only simply as successors, but as Nanak's very own self – 'the limb of my limb, the flesh of my flesh and the spirit of my spirit' as he called Lehna coming after him.

From the very beginning, Guru's ideal was the Khalsa. But just as a pupil passes through stages of learning and slowly crosses over from one class to another, from one stage of knowledge to a higher one, so his Sikhs were to graduate to the Khalsa status. The mission that the Nanak (in his ten forms) had undertaken required him to slowly lead humans to perfection – a stupendous task by any reckoning.

We need to realise that the journey of transformation did not start with the finished product but with the raw and crude raw material available to him in a land and a mentality enslaved for a millennium. His material consisted of a people who had accepted their fate of despicable doormat for the conquerors. This is brought out in the Janamsakhis by the symbology of Kauda, of Kaaroon, of Malik Bhago, Sajjan the thug, the magicians of Kaamroop and so on. The Guru did not finish the job with a magic wand. He imparted to humans an idea of liberated person – a *jiwan mukta* and provided many steps to the ladder so that humans could steadily ascend to proximate the ideal. The journey was understandably torturous as the change was phenomenal; it was superhuman. The Guru himself likened it to transforming 'ghosts and demons into gods' (*pasu prethu dev karai*). The stages through which the ascent took place are known to us in history. They were – sahang, satsangi, naamdhari sikh, giani (for instance Partapmal), gursikh, sant, brahamgyiani and so on, until on the Baisakhi day of 1699, when the same Nanak literally unveiled (drew out from a tented enclosure) the human of his dreams.

It is in this context that I call the Khalsa the 'finished product of the Sikh movement.' Since the Khalsa was also to be the Guru (under the strict guidance of the *Guru Granth*), the most compassionate Nanak wove him into an institutional framework – the order of the Khalsa.

This phrase has been used by the most knowledgeable Sirdar Kapur Singh. A reader wanting to know his understanding of it may go to his matchless *Prasharprashna*. As far as I am concerned, I have tried to make myself as plain as is possible for me in the present stage of my self-understanding.

I must also add that sometimes feel uneasy that I have to submit to this kind of scrutiny at the hands of the casual reader. In these circumstances, I sometimes defend myself by remaining silent. The next time I do that, I hope, I will be better understood.

“DEFINITION OF A SIKH”

Dear Colleagues,

I have just gone through the discussion on “Definition of a Sikh” under the title “Universal Religion – Discussion”.

Universality means: Affecting, relating to, or including the whole world or everyone in the world; the state or quality of being universal. Acceptable: **1.** worthy of being accepted. **2.** Adequate to satisfy a need, requirement, or standard; satisfactory.

Mr Hardev Singh Shergill, Mr Gurmit Singh JP, Dr Surjit Singh Sidhu, Mr Jarnail Singh are very sincere scholars/theologians of Sikhism. The objective of all of them is to disseminate Sikhi, founded by Guru Nanak for the humanity. The Sikhi promulgated by Guru Nanak was for the whole humanity not for a particular group of people.

I would just give one example:

Guru Nanak said that God is 'Ajuni' which means God does not come into anthropomorphic form. Guru Arjan who succeeded to the 'House of Nanak' elaborated it in very strong wording that: “The tongue of that person be burnt who says God comes into anthropomorphic form. This one fundamental principle of Nanakian Philosophy was neither accepted by any Hindu since they believe God came as Ram, Krishan, etc. nor is being accepted by the Sikhs at large. However, Albert Einstein, a Noble Laureate Scientist, accepted it and declared that God does not come into anthropomorphic form. A few years ago there was a survey on this issue in USA. About 20% American accepted that God does not come into anthropomorphic form without knowing that Guru Nanak preached it more than 500 years ago. This survey clearly indicated that a principle that has characteristic of acceptability will become universal.

This fundamental principle, God is Ajuni, has the

characteristics to be accepted by the humanity but is not being accepted since the custodians of Sikhi have failed to preach it properly. Had the custodians of Sikhi preached this principle in its real perspective then it would have been accepted universally today.

My study of Nanakian Philosophy shows that all its principles have universal acceptability anybody who accepts them is a Sikh. Einstein is a great Sikh.

Now I come to the definition of a Sikh. Everybody and every institution of Sikhism are defining a Sikh according to their way of thinking. They quote 'Sabat surat' from the verse of Guru Nanak to support external form of a Sikh without understanding that this verse does not talk about the Keshha. Therefore, it would be difficult to define a Sikh until we define it on the basic principles of Sikhi founded by Guru Nanak. We must study the principles of Sikhi critically before defining a Sikh.

Prof Devinder Singh Chahal, PhD
Institute for Understanding Sikhism
4418 Martin-Plouffe
Laval, Quebec, Canada
H7W 5L9
Phone: 450-681-1254
www.iuscanada.com

ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਅਲਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ ॥ ਛੋਡਿ ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ॥ ਹੋਇ ਪੈ ਖਾਕ ਫਕੀਰ ਮੁਸਾਫਰ ਇਹੁ ਦਰਵੇਸੁ ਕਬੂਲੁ ਦਰਾ ॥੧॥ ਸਚੁ ਨਿਵਾਜ ਯਕੀਨ ਮੁਸਲਾ ॥ ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਹੁ ਆਸਾ ॥ ਦੇਹ ਮਸੀਤਿ ਮਨੁ ਮਉਲਾਣਾ ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ ਪਾਕੁ ਖਰਾ ॥੨॥ ਸਰਾ ਸਰੀਅਤਿ ਲੇ ਕੰਮਾਵਹੁ ॥ ਤਰੀਕਤਿ ਤਰਕ ਖੋਜਿ ਟੋਲਾਵਹੁ ॥ ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ ਮਿਲਹੁ ਹਕੀਕਤਿ ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਨ ਮਰਾ ॥੩॥ ਕੁਰਾਣੁ ਕਤੇਬ ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਕਮਾਹੀ ॥ ਦਸ ਅਉਰਾਤ ਰਖਹੁ ਬਦ ਰਾਹੀ ॥ ਪੰਚ ਮਰਦ ਸਿਦਕਿ ਲੇ ਬਾਧਹੁ ਬੈਰਿ ਸਬੂਰੀ ਕਬੂਲੁ ਪਰਾ ॥੪॥ ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈ ਖਾਕਾ ॥ ਭਿਸਤੁ ਪੀਰ ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ ॥ ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ ਆਲਾ ਹੁਜਰਾ ॥੫॥ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਸੋਈ ਕਾਜੀ ॥ ਜੋ ਦਿਲੁ ਸੋਧੈ ਸੋਈ ਹਾਜੀ ॥ ਸੋ ਮੁਲਾ ਮਲਉਨੁ ਨਿਵਾਰੈ ਸੋ ਦਰਵੇਸੁ ਜਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਧਰਾ ॥੬॥ ਸਭੇ ਵਖਤ ਸਭੇ ਕਰਿ ਵੇਲਾ ॥ ਖਾਲਕੁ ਯਾਦਿ ਦਿਲੈ ਮਹਿ ਮਉਲਾ ॥ ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨੁ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ ॥੭॥ ਦਿਲ ਮਹਿ ਜਾਨਹੁ ਸਭ ਫਿਲਹਾਲਾ ॥ ਖਿਲਖਾਨਾ ਬਿਰਾਦਰ ਹਮੂ ਜੰਜਾਲਾ ॥ ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ ॥੮॥ ਅਵਲਿ ਸਿਫਤਿ ਦੂਜੀ ਸਾਬੂਰੀ ॥ ਤੀਜੈ ਹਲੇਮੀ ਚਉਥੈ ਬੈਰੀ ॥ ਪੰਜਵੈ ਪੰਜੇ ਇਕਤੁ ਮੁਕਾਮੈ ਏਹਿ ਪੰਜਿ ਵਖਤ ਤੇਰੇ ਅਪਰਪਰਾ ॥੯॥ ਸਗਲੀ ਜਾਨਿ ਕਰਹੁ ਮਉਦੀਫਾ ॥ ਬਦ ਅਮਲ ਛੋਡਿ ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ ॥ ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਬੁਝਿ ਦੇਵਹੁ ਬਾਂਗਾਂ ਬੁਰਹੁ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਖਰਾ ॥੧੦॥ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਬਖੋਰਹੁ ਖਾਣਾ ॥ ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਧੋਵਹੁ ਮੈਲਾਣਾ ॥ ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ ਅਜਰਾਈਲੁ ਨ ਦੋਜ ਠਰਾ ॥੧੧॥ ਕਾਇਆ ਕਿਰਦਾਰ ਅਉਰਤ ਯਕੀਨਾ ॥ ਰੰਗ ਤਮਸੇ ਮਾਣਿ ਹਕੀਨਾ ॥ ਨਾਪਾਕ ਪਾਕੁ ਕਰਿ ਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ ॥੧੨॥ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲਿ ਹੋਵੈ ॥ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਦਿਲ ਤੇ ਧੋਵੈ ॥ ਦੁਨੀਆ ਰੰਗ ਨ ਆਵੈ ਨੇੜੈ ਜਿਉ ਕੁਸਮ ਪਾਟੁ ਘਿਉ ਪਾਕੁ ਹਰਾ ॥੧੩॥ ਜਾ ਕਉ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਸੋਈ ਮਰਦੁ ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ਸੋਈ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ ਸੋ ਬੰਦਾ ਜਿਸੁ ਨਜਰਿ ਨਰਾ

॥੧੪॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਾਦਰ ਕਰਣ ਕਰੀਮਾ ॥ ਸਿਫਤਿ ਮੁਹਬਤਿ ਅਥਾਰ ਰਹੀਮਾ ॥ ਹਕੁ ਹੁਕਮੁ ਸਚੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੁਝਿ ਨਾਨਕ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸ ਤਰਾ ॥੧੫॥੩॥੧੨॥ {੧੦੮੪}

ਪਦ ਅਰਥ:- :...ਅਗਮ...ਅਪਹੁੰਚ ਰੱਬ । ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ...ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ, ਹੋ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਧੰਧੇ...ਝੰਝੇਲੇ । ਪੈ ਖਾਕੁ ਫਕੀਰ...ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਖਾਕ । ਹੋਇ...ਹੋ ਕੇ । ਮੁਸਾਫਰ...ਪਰਦੇਸੀ । ਦਰਾ...(ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ) ਦਰ ਤੇ ।੧। ਸਚੁ...ਸਦਾ-ਬਿਰ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ । ਯਕੀਨ...ਸ਼ਰਧਾ । ਮੁਸਲਾ...ਮੁਸੱਲਾ, ਉਹ ਫੂਹੜੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਮਨਸਾ...ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ । ਮਾਰਿ...ਮਾਰ ਕੇ । ਨਿਵਾਰਿਹੁ...ਦੂਰ ਕਰੋ । ਆਸਾ...(ਫਕੀਰ ਦਾ) ਸੋਟਾ । ਦੇਹ...ਸਰੀਰ । ਮਉਲਾਣਾ...ਮੌਲਵੀ । ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ...ਖੁਦਾ ਦਾ ਕਲਮਾ । ਪਾਕੁ...ਪਵਿੱਤਰ ।੨। ਸਰਾ ਸਰੀਅਤਿ...ਸ਼ਰਹ ਸ਼ਰੀਅਤਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਰਹਿਣੀ, ਬਾਹਰਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹਿਤ । ਲੇ...ਲੈ ਕੇ । ਤਰੀਕਤਿ...ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ । ਤਰਕ...ਤਿਆਗ । ਖੋਜਿ...ਖੋਜ ਕੇ । ਟੋਲਾਵਹੁ...ਲੱਭੋ । ਮਾਰਫਤਿ...ਗਿਆਨ, ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੂਝ । ਅਬਦਾਲਾ...ਹੋ ਅਬਦਾਲ ਫਕੀਰ ! {ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਜੇ...ਵਲੀ, ਗੌਸ, ਕੁਤਬ, ਅਬਦਾਲ, ਕਲੰਦਰ} । ਹਕੀਕਤਿ...ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਥਾ ਪਦ ਜਿਥੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਤੁ...ਜਿਸ (ਮਿਲਾਪ) ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਮਰਾ...ਮੌਤ, ਆਤਮਕ ਮੌਤ ।੩। ਮਾਹਿ...ਵਿਚ । ਕਮਾਹੀ...ਕਮਾਹਿ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ । ਦਸ ਅਉਰਾਤ...ਦਸ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ, ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ । ਬਦ ਰਾਹੀ...ਭੈੜੇ ਰਾਹ ਤੋਂ । ਪੰਚ ਮਰਦ...ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜ ਸੂਰਮੇ । ਸਿਦਕਿ...ਸਿਦਕ ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਲੇ...ਲੈ ਕੇ, ਫੜ ਕੇ । ਬਾਧਹੁ...ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖੋ । ਬੈਰਿ...ਬੈਰ ਦੀ ਰਾਹੀਂ {ਬੈਰ...ਦਾਨ} । ਬੈਰਿ ਸਬੂਰੀ...ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਬੈਰ ਦੀ ਰਾਹੀਂ । ਕਬੂਲ...ਪਰਵਾਨ ।੪। ਮਕਾ...ਮੱਕਾ; ਦੇਸ ਅਰਬ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਹਰ ਸਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਆਪੜਦੇ ਹਨ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ । ਮਿਹਰ...ਤਰਸ, ਦਇਆ । ਰੋਜਾ...ਰੋਜਾ । ਪੈ ਖਾਕਾ...ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਹੋਣਾ । ਭਿਸਤੁ...ਬਹਿਸ਼ਤ । ਪੀਰ ਲਫਜ...ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ । ਅੰਦਾਜਾ...ਅੰਦਾਜੇ ਨਾਲ, ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ । ਹੂਰ...ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ਨੂਰ...ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਮੁਸਕੁ...ਸੁਗੰਧੀ । ਖੁਦਾਇਆ...ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ । ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ...ਅੱਲਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ । ਆਲਾ...ਆਹਲਾ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ । ਹੁਜਰਾ...ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ।੫। ਸਚੁ...ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯਾਦ । ਸੋਧੈ...ਸੋਧਦਾ ਹੈ, ਪੜਤਾਲਦਾ ਹੈ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ । ਹਾਜੀ...ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਹੱਜ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੱਕੇ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਮਲਉਨ...ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ । ਨਿਵਾਰੈ...ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸੁ ਧਰਾ...ਜਿਸ ਦਾ ਆਸਰਾ ।੬। ਵਖਤ...ਵਕਤ {ਲਫਜ 'ਵਕਤ' ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਲਫਜ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਵੇਲਾ' ਹੋਂਦਕਾ ਲਫਜ ਹੈ} । ਖਾਲਕੁ...ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਦਸ ਮਰਦਨੁ...ਦਸਾਂ (ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ) ਨੂੰ ਮਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰੱਬ, ਦਸਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੱਲਾ । ਸੀਲੁ...ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ । ਬੰਧਾਨਿ...ਪਰਹੇਜ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੰਕੋਚ । ਬਰਾ...ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ।੭। ਸਭ...ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ । ਫਿਲਹਾਲਾ...ਨਾਸਵੰਤ, ਚੰਦ-ਰੋਜਾ । ਬਿਰਾਦਰ...ਹੋ ਭਾਈ ! ਖਿਲਖਾਨਾ...ਟੱਬਰ-ਟੋਰ । ਹਮੂ...ਸਾਰਾ । ਮੀਰ...ਸ਼ਾਹ । ਉਮਰੇ...ਅਮੀਰ ਲੋਕ । ਫਾਨਾਇਆ...ਨਾਸਵੰਤ, ਫਨਾਹ ਹੋਣ ਵਾਲੇ । ਮੁਕਾਮ...ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ।੮।

ਅਵਲਿ... (ਨਿਮਾਜ ਦਾ) ਪਹਿਲਾ (ਵਕਤ) । ਦੂਜੀ... ਦੂਜੀ (ਨਿਮਾਜ) । ਸਾਬੂਰੀ... ਸੰਤੋਖ । ਤੀਜੀ... (ਨਿਮਾਜ ਦੇ) ਤੀਜੇ (ਵਕਤ) ਵਿਚ । ਹਲੇਮੀ... ਨਿਮੂਤਾ । ਚਉਥੈ... ਚੌਥੇ (ਵਕਤ) ਵਿਚ । ਖੈਰੀ... ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ । ਪੰਜੇ... (ਕਾਮਾਦਿਕ) ਪੰਜ ਹੀ । ਇਕਤੁ... ਇੱਕ ਵਿਚ । ਇਕਤੁ ਮੁਕਾਮੈ... ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਵਿਚ, ਵੱਸ ਵਿਚ (ਰੱਖਣੇ) । ਏਹਿ... {ਲਫਜ਼ 'ਏਹ' ਤੋਂ ਬਹੁ-ਵਚਨ} । ਵਖਤ... ਨਿਮਾਜ ਦੇ ਵਕਤ । ਅਪਰ ਪਰਾ... ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ । 1੯। ਸਗਲੀ... ਸਾਰੀ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਵਿਚ । ਮਉਦੀਫਾ... ਵਜ਼ੀਫਾ, ਇਸਲਾਮੀ ਸਰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪਾਠ । ਬਦ ਅਮਲ... ਭੈੜੇ ਕੰਮ । ਹਥਿ... ਹੱਥ ਵਿਚ । ਕੂਜਾ... ਕੂਜਾ, ਲੋਟਾ, ਅਸਤਾਵਾ । ਬੁਇ... ਸਮਝ ਕੇ । ਬੁਰਗੁ... ਸਿੱਧ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਵਜ਼ਾਏ ਹਨ । ਬਰਖੁਰਦਾਰ... ਭਲਾ ਬੱਚਾ । ਖਰਾ... ਚੰਗਾ । ੧੦। ਹਕੂ=ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਖੱਟੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ । ਬਖੋਰਹੁ... ਖਾਵੇ । ਮੈਲਾਣਾ=ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ । ਪੀਰੁ... ਗੁਰੂ, ਰਾਹਬਰ । ਭਿਸਤੀ... ਬਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ । ਦੋਜ... ਦੋਜਕ (ਵਿਚ) । ਨਰਾ=ਠੇਹਲਦਾ, ਸੁੱਟਦਾ । ੧੧।

ਕਾਇਆ=ਸਰੀਰ । ਕਿਰਦਾਰ=ਅਮਲ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ । ਅਉਰਤ=ਇਸਤ੍ਰੀ । ਅਉਰਤ ਯਕੀਨਾ=ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ । ਹਕੀਨਾ=ਹੱਕ ਦੇ, ਰੱਬੀ ਮਿਲਾਪ ਦੇ । ਨਾਪਕ=ਅਪਵਿੱਤਰ । ਪਾਕੂ=ਪਵਿੱਤਰ । ਹਦੀਸ=ਪੈਗੰਬਰੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰਹ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਹੈ । ਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ=ਹਜ਼ੂਰੀ ਹਦੀਸ, ਰੱਬੀ ਸ਼ਰਹ ਦੀ ਪੁਸਤਕ । ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ=(ਸੁੰਨਤਿ, ਲਬਾਂ ਕੱਟਣ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸ਼ਰਹ ਨਾਹ ਕਰ ਕੇ) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਰੱਖਣਾ । ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ=ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰ (ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ), ਇੱਜ਼ਤ-ਆਦਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ । ੧੨।

ਦਿਲਿ... ਦਿਲ ਵਾਲਾ । ਮੇਮ ਦਿਲਿ... ਮੇਮ ਵਰਗੇ (ਨਰਮ) ਦਿਲ ਵਾਲਾ । ਅੰਤਰ ਕੀ... ਅੰਦਰ ਦੀ, ਅੰਦਰਲੀ । ਤੇ... ਤੋਂ । ਕੁਸਮ... ਫੁੱਲ । ਪਾਟੁ... ਪੱਟ, ਰੇਸ਼ਮ । ਪਾਕੂ... ਪਵਿੱਤਰ । ਹਰਾ... {ਹਾਰਿਣ} ਹਰਨ ਦੀ ਖੱਲ, ਮ੍ਰਿਗ ਛਾਲਾ । ੧੩। ਮਰਦਾਨਾ... ਸੂਰਮਾ । ਸੇਖੁ... ਸ਼ੇਖੁ । ਨਰਾ... ਨਰਹਰ, ਪਰਮਾਤਮਾ । ੧੪। ਕੁਦਰਤਿ ਕਾਦਰ... ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤਿ ਨੂੰ, ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ । ਕਰਣ ਕਰੀਮਾ... ਕਰੀਮ ਦੇ ਕਰਣ ਨੂੰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਿਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਚੇ ਜਗਤ ਨੂੰ । ਰਹੀਮ... ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੱਬ । ਮੁਹਬਤਿ... ਮੁਹੱਬਤਿ, ਪਿਆਰ । ਹਕੂ... ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ । ਬੁਇ... ਸਮਝ ਕੇ । ਬੰਦਿ... ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨ । ਤਰਾ... ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ੧੫।

ਅਰਥ:- ਹੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਹੇ ਅਪਹੁੰਚ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਨਿਰੇ) ਦੁਨੀਆ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਦੇਹ, (ਨਿਰੇ) ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਝੰਬੇਲੇ ਛੱਡ ਦੇਹ । ਰੱਬ ਦੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਹੋ ਕੇ (ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ) ਮੁਸਾਫਰ ਬਣਿਆ ਰਹੁ । ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਫਕੀਰ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੧। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ (ਦੀ ਯਾਦ) ਨੂੰ (ਆਪਣੀ) ਨਿਮਾਜ ਬਣਾ । ਰੱਬ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ... ਇਹ ਤੇਰਾ ਮੁਸੱਲਾ ਹੋਵੇ । ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਫਕੀਰ ! (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ) ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦੇਹ... ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਟਾ ਬਣਾ । (ਤੇਰਾ ਇਹ) ਸਰੀਰ (ਤੇਰੀ) ਮਸੀਤ ਹੋਵੇ, (ਤੇਰਾ) ਮਨ (ਉਸ ਮਸੀਤ ਵਿਚ) ਮੁੱਲਾਂ (ਬਣਿਆ ਰਹੇ) । (ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਸਦਾ) ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖ... ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਲਮਾ ਹੈ । ੨। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ) ਲੈ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿਆ ਕਰ... ਇਹ ਹੈ ਅਸਲ ਸ਼ਰਹ ਸ਼ਰੀਅਤਿ (ਬਾਹਰਲੀ

ਧਾਰਮਿਕ ਰਹਿਣੀ) । ਹੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਆਪਾ-ਭਾਵ) ਤਿਆਗ ਕੇ (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ-ਵੱਸਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ) ਖੋਜ ਕੇ ਲੱਭ... ਇਹ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ । ਹੇ ਅਬਦਾਲ ਫਕੀਰ ! ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖ... ਇਹ ਹੈ ਮਾਰਫਤਿ (ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੂਝ) । ਰੱਬ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹੁ... ਇਹ ਹੈ ਹਕੀਕਤਿ (ਚੌਥਾ ਪਦ) । (ਇਹ ਹਕੀਕਤਿ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ) ਇਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ੩। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਰਹੁ... ਇਹ ਹੈ ਕੁਰਾਨ, ਹੈ ਇਹ ਹੈ ਕਤੇਬਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ । ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਆਪਣੇ ਦਸ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੈੜੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰੱਖ । ਸਿਦਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖ । ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਖੈਰ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਹਿੰਗਾ । ੪। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਵਾਸਤੇ) ਤਰਸ ਨੂੰ (ਹੱਜ-ਅਸਥਾਨ) ਮੱਕਾ (ਸਮਝ) । (ਸਭ ਦੇ) ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਹੋਏ ਰਹਿਣਾ (ਅਸਲ) ਰੋਜ਼ਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਰਨਾ... ਇਹ ਹੈ ਬਹਿਸ਼ਤ । ਖੁਦਾ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਹੀ ਹੁਰਾਂ ਹਨ, ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਕਸਤੂਰੀ ਹੈ । ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੁਜਰਾ ਹੈ (ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇੱਕ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ) । ੫। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅੱਲਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ (ਅਸਲ) ਕਾਜ਼ੀ । ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਹੈ (ਅਸਲ) ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ (ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ) ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ (ਅਸਲ) ਮੁੱਲਾਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ (ਅਸਲ) ਫਕੀਰ । ੬। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਹਰ ਵਕਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਖਾਲਕ ਨੂੰ ਮੌਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹੁ । ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੋ... ਇਹੀ ਹੈ ਤਸਬੀ । ਉਹ ਖੁਦਾ ਹੀ ਦਸਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ ਅਤੇ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ) ਤਕੜਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਹੀ ਸੁੰਨਤਿ (ਸਮਝ) । ੭। ਹੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾਸਵੰਤ ਜਾਣ । ਹੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਟੱਬਰ-ਟੋਰ (ਦਾ ਮੋਹ) ਸਭ ਫਾਹੀਆਂ (ਵਿਚ ਫਸਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ) ਹੈ । ਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਸਭ ਨਾਸਵੰਤ ਹਨ । ਸਿਰਫ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਰ ਹੀ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ੮। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ) ਇਹ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਜੇ ਤੂੰ) ਪਹਿਲੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹੇਂ, ਜੇ ਸੰਤੋਖ ਤੇਰੀ ਦੂਜੀ ਨਿਮਾਜ ਹੋਵੇ, ਨਿਮਾਜ ਦੇ ਤੀਜੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਤੂੰ ਨਿਮੂਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇਂ, ਜੇ ਚੌਥੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗੇਂ, ਜੇ ਪੰਜਵੇਂ ਵਕਤ ਵਿਚ ਤੂੰ ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖੇਂ (ਭਾਵ, ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ, ਸੰਤੋਖ, ਨਿਮੂਤਾ, ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ, ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ... ਇਹ ਪੰਜ ਹਨ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਨਿਮਾਜਾਂ, ਤੇ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ) । ੯। ਹੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਵੱਸਦਾ ਜਾਣ... ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਰੱਬੀ ਸਲਾਮ ਦਾ ਪਾਠ ਬਣਾਈ ਰੱਖ । ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਛੱਡ ਦੇ... ਇਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੋਟਾ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ (ਸਰੀਰਕ ਸੁਅੱਛਤਾ ਵਾਸਤੇ) । ਇਹ ਯਕੀਨ ਬਣਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਹੀ ਖਾਲਕਤ ਦਾ ਇਕੋ ਖੁਦਾ ਹੈ... ਇਹ ਸਦਾ ਬਾਂਗ ਦਿਆ ਕਰ । ਹੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ! ਖੁਦਾ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰ... ਇਹ ਸਿੱਧ ਵਜਾਇਆ ਕਰ । ੧੦। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿਆ ਕਰ... ਇਹ ਹੈ 'ਹਲਾਲ', ਇਹ, ਖਾਣਾ ਖਾਇਆ ਕਰ । (ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਵਿਤਕਰੇ ਕੱਢ ਕੇ) ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਰੀਆ ਬਣਾਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ, (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਦਿਲ ਦੀ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ) ਮੈਲ ਧੋਇਆ ਕਰ । ਹੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ-ਪੀਰ (ਦੇ ਹੁਕਮ) ਨੂੰ

ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ। 1991।

ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਆਪਣੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਨੂੰ) ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਔਰਤ (ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਬਣਾ, (ਤੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ-ਤਮਾਸ਼ੇ ਮਾਣਨ ਦੇ ਥਾਂ, ਇਸ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਾਹੀਂ) ਰੱਬੀ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਰੰਗ-ਤਮਾਸ਼ੇ ਮਾਣਿਆ ਕਰ । ਹੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ) ਮਲੀਨ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ...ਇਹੀ ਹੈ ਰੱਬੀ ਮਿਲਾਪ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਫ ਦੀ ਕਿਤਾਬ । (ਸੁੰਨਤਿ, ਲਭਾਂ ਕਟਾਣ ਆਦਿਕ ਸ਼ਰਫ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਰੱਖ...ਇਹ (ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ) ਇੱਜ਼ਤ-ਆਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! (ਅਸਲ) ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮੋਮ ਵਰਗੇ ਨਰਮ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲੀ (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ) ਮੈਲ ਧੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । (ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ) ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਰੰਗ-ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦਾ (ਜੋ ਇਉਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਰੋਸ਼ਮ ਘਿਉ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਵਿੱਤਰ (ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)। 193। ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰਵਾਨ (ਮੌਲਾ) ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਿਹਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, (ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ) ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸੂਰਮਾ ਮਰਦ (ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ) ਹੈ । ਉਹੀ ਹੈ (ਅਸਲ) ਸ਼ੇਖ ਮਸਾਇਕ ਤੇ ਹਾਜੀ, ਉਹੀ ਹੈ (ਅਸਲ) ਖੁਦਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ 194। ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਆਖ...) ਹੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ! ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤਿ ਨੂੰ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਿਦ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰਚੇ ਜਗਤ ਨੂੰ, ਬੇਅੰਤ ਡੂੰਘੇ ਰਹਿਮ-ਦਿਲ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁ।192।
ਭਾਵ=ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਰੂਪ ਨਿਸਫਲ ਪਖੰਡ ਬਿਵਰਜਤ ਹਨ....ਕਮ ਨੂੰ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ, ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । 191। 192।

ਦਾਸਰਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ (ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰੱਬ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਸ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ “ਜਿਨ੍ਹੇ ਕੰਕਰ ਉਨ੍ਹੇ ਸ਼ੰਕਰ” ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 1000 ਸਾਲ ਤਕ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਰੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਰੱਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ, ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਬੁੱਧ ਮੱਤ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਤ ਪਾਈ, ਭਾਰਤੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਅਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਚਾਲ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਧ ਮੱਤ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਰੀਅਨ ਲੋਕ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ, ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ, ਥਲ ਡੂੰਗਰ ਅਸਗਾਹ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਮਸਜਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਘਾਹ-ਫੂਸ, ਟੋਏ-ਟਿਥੇ ਤੇ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਵੀਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਵੱਸਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਵੱਸਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ।

**ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ, ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ॥
 ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ, ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ॥ 1 9॥ {ਪੰਨਾ 1378}**

ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੀਰਤਨੀਏ ਗੁਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪੁਠੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾਸਮਤੀ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਲੇ ਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਕਣ ਕਣ ਤੇ ਜਰੇ ਜਰੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਢੰਢੇਰਾ ਪਿਟਿਆ,

**“ਸੰਤਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੁਨਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ਗੁਰਿ ਕਾਢੀ ਬਾਹ ਕੁਕੀਜੈ ॥
 ਜੇ ਆਤਮ ਕਉ ਸੁਖੁ ਸੁਖੁ ਨਿਤ ਲੋੜਹੁ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਨਿ ਪਵੀਜੈ
 ॥5॥ ਪੰਨਾ 1326॥”**

ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਹਰ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ 10x10 ਫੁੱਟ ਦਾ ਸੱਚ ਖੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਨਿਰੰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕੇ ਜੇ ਅਹਿ ਸੱਚ ਖੰਡ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਕੀ ਨਾਉ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ‘ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ’ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ “ਸੰਬਯਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਸੈਂਚੀ ਪਹਿਲੀ)” ਪੰਨਾ168 ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਇਉਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਹੋ ਗਿਆ”। ਤਦ ਓਥੇ ਪਉੜੀ 37 ਵਿਚ ‘ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਲੋਅ ਲੋਅ’ ਦੱਸਕੇ ਉਸਦੇ ‘ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ’ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮਿਲਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਸਦਾ ਤੂੰ,

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ॥ 8॥ 24॥ 25॥ {ਪੰਨਾ 124}

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ, ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਤੇਰੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ (ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ) ਸਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਰਹੋ।

ਇਹ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ। 8। 24। 25।

2. ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ 1 ਛੰਤ ਘਰੁ 2

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਜਿਥੈ ਹਉ ਜਾਈ ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੀਉ॥
 ਸਭਨਾ ਕਾ ਦਾਤਾ ਕਰਮ ਬਿਧਾਤਾ ਦੁਖ ਬਿਸਾਰਣਹਾਰੁ ਜੀਉ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਭੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਥਾਈਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਦਾ-ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ।

3. ਆਸਾ ਘਰੁ 8 ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ 5

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਤੇਰਾ ॥1॥

ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ਤੂੰ ਧਣੀ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥

ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਅਨ ਟੇਕ ਹੈ ਸੋ ਜਾਣਹੁ ਕਾਚਾ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੇ ਦਾ ਤੂੰ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਭਰਵਾਸਾ ਹੈ। (ਹੇ ਭਾਈ ! ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ) ਸਦਾ-ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਝਾਕ ਭੀ ਟਿਕੀ ਰਹੇ, ਉਹ ਸਮਝੋ ਅਜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। 1। ਰਹਾਉ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਲ-ਖਰੀਦ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਜਿੰਦ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜੋ ਕੁਝ ਭੀ ਹੈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1।

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤੂ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ॥ ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਸਭ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥

ਨਾਮੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਸਦਾ ਸਦ ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਾਮੇ ਰਾਤਾ ਹੇ ॥12॥

{ਪੰਨਾ 1051-1052}

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੈਂ ਜਿੱਧਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸੂਝ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 12।

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥

ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਬੋਲਾਇਆ ਤੇਰਾ ॥4॥23॥29॥ {ਪੰਨਾ 743}

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਅਪਹੁੰਚ ਹੈਂ, ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਤੇਰੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । (ਤੇਰਾ ਦਾਸ) ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । 4। 23। 29।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਆਕਤੀ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਰੱਬ ਜੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰੀਝਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪਾਠ ਕਰਨ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ, ਉਹ ਰਮਤੇ ਸ਼ਾਪੂਆਂ ਵਾਂਗ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਰਮਣ ਕਰਣ ਨਾਲ, ਉਹ ਦਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲੈਣ ਨਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਚਤਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਪਉੜੀ ॥ ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬਹੁਤੁ ਘਿਣਾਵਣੇ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬੇਦ ਪੜਾਵਣੇ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਧਰਤੀ ਧਾਈਐ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਕਿਤੈ ਸਿਆਣਪੈ ॥

ਨਾ ਤੂ ਆਵਹਿ ਵਸਿ ਬਹੁਤਾ ਦਾਨੁ ਦੇ ॥

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥10॥ {ਪੰਨਾ 962}

ਹੇ ਅਪਹੁੰਚ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭੂ ! ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੈ (ਇਹਨਾਂ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜੀਵ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ) । ਤੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਰੀਝਦਾ ਹੈਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈਂ ਜੋ

ਸਦਾ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ। 1। 10।

ਏਤੇ ਕੂਕਰ ਹਉ ਬੇਗਾਨਾ ਭਉਕਾ ਇਸੁ ਤਨ ਤਾਈ ॥

ਭਗਤਿ ਹੀਣੁ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਤਾ ਖਸਮੈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਈ ॥4॥1॥

{ਪੰਨਾ 795}

ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਕੁਤਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਉਸ ਗਲੀ ਦੇ ਕੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਡਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਉਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਪਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਕਾਰ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਭਗਤ ਹੀਣ ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ਕੰਮ ਤਾ ਮੈਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ। ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸਲੋਕੁ ॥ ਆਪਹਿ ਕੀਆ ਕਰਾਇਆ ਆਪਹਿ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥ ਨਾਨਕ ਏਕੈ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਦੂਸਰ ਹੋਆ ਨ ਹੋਗੁ ॥1॥

ਪਉੜੀ ॥ ਓਅੰ ਸਾਧ ਸਤਿਗੁਰ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥ ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰੰ ॥ ਆਪਹਿ ਸੁੰਨ ਆਪਹਿ ਸੁਖ ਆਸਨ ॥ ਆਪਹਿ ਸੁਨਤ ਆਪ ਹੀ ਜਾਸਨ ॥ ਆਪਨ ਆਪੁ ਆਪਹਿ ਉਪਾਇਓ ॥ ਆਪਹਿ ਬਾਪ ਆਪ ਹੀ ਮਾਇਓ ॥ ਆਪਹਿ ਸੁਖਮ ਆਪਹਿ ਅਸਥੂਲਾ ॥ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ ਨਾਨਕ ਲੀਲਾ ॥1॥ {ਪੰਨਾ 250}

ਸਾਰੀ ਜਗਤ-ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਝਥਾ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । 1।

ਪਉੜੀ :-ਸਾਡੀ ਉਸ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਗਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਰਹੇਗਾ । (ਜਦੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ) ਨਿਰੀ ਇਕੱਲ-ਰੂਪ ਭੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੁਖ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸੋਭਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਸਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ (ਆਪਣੀ) ਮਾਂ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ (ਆਪਣਾ) ਪਿਤਾ ਹੈ। ਅਣ-ਦਿੱਸਦੇ ਤੇ ਦਿੱਸਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ।

ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਹ ਜਗ-ਰਚਨਾ ਵਾਲੀ) ਖੇਡ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । 1।

ਪਉੜੀ ॥ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥ ॥1॥ {ਪੰਨਾ 463}

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ, ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮਣਾ ਬਣਾਇਆ। ਫਿਰ, ਉਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਰਚੀ (ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ) ਆਸਣ ਜਮਾ ਕੇ, (ਭਾਵ, ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ, ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ) ਆਪ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ 1 ਦਖਣੀ ॥ ਸਚੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਜਾਣੀਐ ਸਚਤਾ ਪਰਵਦਗਾਰੋ ॥ ਜਿਨਿ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ ਸਚਤਾ ਅਲਖ

ਅਪਾਰੇ॥ ਦੁਇ ਪੁੜ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰੁ ਅੰਧਾਰੇ॥ ਸੁਰਜੁ ਚੰਦੁ ਸਿਰਜਿਅਨੁ ਅਹਿਨਿਸਿ ਚਲਤੁ ਵੀਚਾਰੇ॥ 1॥ ਸਚਤਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤੂ ਸਚਤਾ ਦੇਹਿ ਪਿਆਰੇ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੰਨਾ 580॥

ਉਪਰਲੀ ਸਾਰੀ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰੱਬ ਜੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਤੇ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਖੁਦ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰੱਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਸੌਚੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ) ਬਰੈਪਟਨ,
ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਨੇਡਾ।

ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ

ਸਿਖ ਧਰਮ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਨੁਖ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਇਹ ਵਾਹਿਦ ਤੇ ਇਕਲਾ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਨੁਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਧਰਮ ਜਿਸ ਵਲ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ, ਸਰਲ ਤੇ ਨਵਾਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਮਲ ਫੁਲ ਵਰਗਾ ਜਗ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਅਗੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਡਾਕਟਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਬੀ ਇਸ ਹੀ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਫਿਰ ਆਖਿਰ ਸਦਾ ਉਠੀ ਤੋਹੀਦ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸੇ

ਹਿੰਦ ਕੋ ਇਕ ਮਰਦਿ ਕਾਮਲ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਖਵਾਬ ਸੇ

ਸਿਖ ਧਰਮ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਨੁਖ ਬਣਾਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦੀ ਗਲ ਸਿਖਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਹਿਦ ਇਕੋ ਹੀ ਲਾਸ਼ਨੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਖ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ (ਭਗਤਾਂ) ਦੀ ਬਾਣੀ (ਤੇ?) ਬੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਰਬ ਸਾਝੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿਖਾਂਦੀ ਹੈ

ਜੇਕਰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਜਾਪੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਏਕ ਧਰਮ ਦੇ ਬੰਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਕਈ ਜਨਮ ਪਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਹ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਬਾਦ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇਹ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ? ਜਦ ਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਚਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿਖ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ

ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁਨਿਹਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਵਾਇਆ ਓਹ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਸੁਰਤ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਭੀ ਮਨੁਖ ਸਿਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਕੇ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਵਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਾ ਤਪਾਂ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ, ਸੁਨਤ ਕਰਵਾਣ ਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਦ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੋ ਤੇ ਸਿਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਖੂਬੀਆਂ ਹਨ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸਿਖੀ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਪਰ ਥਲੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਨੋਟ ਕਰੋ ਜੀ।

੧) ਔਰਤ ਜਾਤ ਦਾ ਸਤਕਾਰ:-

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮੇ ਰਾਜਾਨ ॥

ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜੇ (ਪੀਰ, ਪੈਗੰਮਬਰ) ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਜੇ ਕਰ ਕਿਥੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਮਾਤਰ ਸੇਕਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿਜੀ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੀ। ਜਦਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਚ (ਕਰ?) ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁਖ ਦੀ ਮਤ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਔਰਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਮਤ ਖਰਾਬ ਹੀ ਰਹੇ ਗੀ ਤੇ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਉਨਾਂ ਨੇ ਔਰਤ ਜਾਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਜੁਤੀ ਹੀ ਮੰਨੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਜਾਣੋਂ ਭੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਰੀਤ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਧੀਆਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਔਰਤ ਜਾਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਤੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਔਰਤ ਜਾਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਹਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਹਕਦਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨) ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ -: ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਲ ਜੇਕਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਲਾਵਟ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਵਾਹਿਦ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਹੋਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਦੀ?) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ 'ਕੋਡ ਲਾਕ' ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਬੀ ਕਿਸੀ ਕੋਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੩) ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਧਰਮ -: ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਮਹਿਦੂਦ ਹਨ ਪਰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦਾਇਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖੁਲਾ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਾਹੇ ਓਹ ਕਿਸੀ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਸਾਂਝ ਪਾਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸੈਧ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ

ਹੋਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ ਤੇ ਸਰੋਵਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕਿਤਨਾ ਵਸੀਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਾਰ ਭੀ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਸਭ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀਂ ਬੈਰਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗ ਹਮ ਕੋ ਬਨਿਆਈ ॥
ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੪) ਜਨਤ ਤੇ ਦੋਸ਼ਖ:- ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਬੰਨ (ਮਰਣ ਤੋਂ ਬਾਦ) ਜਨਤ ਤੇ ਦੋਸ਼ਖ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਰ ਹੀ ਫਸੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਓਹ ਜਨਤ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦੋਸ਼ਖ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਇਸ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਖੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਹ ਦਾ ਸਿਰਫ ਅਉਰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਹ ਕੀ ਹੋਵੇ ਗਾ। ਜਦ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਇਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੋਬ ਦਾ ਇਲਮ ਸਿਰਫ ਅਉਰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਗਲ ਕਰਕੇ (ਕੋ) ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਲ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਵਿਚੋਂ ਕਢਕੇ ਨਿਆਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਤੇ ਮੈ ਰਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸੇ ਮੁਖਤਸਰ ਇਹ ਕਿ ਸਿਖੀ ਦੀ ਇਹ ਭੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਢਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੫) ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂ:- ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਹੀ ਚੇਲੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕਤੀ ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਦਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚਲਣ ਤੇ ਹੈ ਇਸੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਮੈ ਬੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ

ਲਾ ਇਲਾਹਾ ਇਲਲਲਲਾਹ ਮੁੰਹਮਦ ਦਰ ਰਸੂਲੁਲ ਲਾਹ
ਯਾਨੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮੁੰਹਮਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਰਸੂਲ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਈਸਾ ਭੀ ਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਾਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਸੀ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਹੀ ਪਕੈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਇਹੀ ਗਲ ਹੈ ਅਜ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਧਰਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ ਤਾਂ ਸੁਖ ਮਿਲਣ ਗੇ ਪਰ ਵਾਹਿਦ ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਣ ਦੀ ਦਾਵਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੇ ਹੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਕਾ ਕਰਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਖ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗਲ ਕੀਤੀ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਭੀ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਦਾਸ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਸੀ ਸਾਨੂੰ ਸਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੬) ਈਦਾਂ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰ (ਪਵਿਤਰ ਦਿਹਾੜੇ) :- ਹੋਰ ਧਰਮ ਸਿਰਫ ਔਰ ਸਿਰਫ ਈਦਾਂ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਵਿਤਰ ਦਿਨ ਮੰਨ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੰਗ

ਰਲੀਆਂ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏ ਉਹੀ ਦਿਨ ਉਹੀ ਲਮਹਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਦਿਨ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਰ ਓਹ ਸਿਖ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇਕਰ ਈਦ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਪਵਿਤਰ ਦਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਓਹ ਪਵਿਤਰ ਦਿਨ ਭੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ “ਸਿਖੀ” ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਨਾਂਕਿ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਨਾਲ।

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :- ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਦਿਵਸ ਸੁਹਾਗੜਾ ਜਿਤ ਪ੍ਰਭ ਆਵੇ ਚਿਤ ॥
ਜਿਤ ਦਿਨ ਵਿਸਰੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਫਿਟ ਭਲੇਰੀ ਰੁਤ ॥
ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੭) ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫਿਰਕੇ ਹਨ :- ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਇਕ ਵਾਹਿਦ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਿਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਮਨੁਖਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਕੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਮਨੁਖ ਤੋਂ ਵਖ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉੱਚ ਨੀਚ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਦਕਿ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਖੀ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਕ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਖੌਤੀ ਨੀਚ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਇਹ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਓਹੀ ਬੰਦਾ ਉੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਉਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਬੰਦਾ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਗਏ ਪਰ ਓਹ ਸਮੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੁੱਦਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਸਭ ਕੋ ਮੀਤ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ ॥
ਇਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਦੀ ਉਚਮਤਾ

੮) ਰੋਜ਼ੇ ਤੇ ਵਰਤ ਭੀ ਰਖਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ :- ਸਿਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਰਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਰਬ ਉਨਾਂ ਕੋਲੋ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਭੀ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਰਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਰਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਪਾਂ ਤਪਾਂ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ : ਅੰਨ ਨ ਖਾਇਆ ॥ ਸਾਦ ਗਵਾਇਆ ॥
ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ॥ ਦੂਜਾ ਪਾਇਆ ॥

ਜਦ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ
ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਛਾਡਿ ਕੇ ਅਹੋਈ ਰਾਖੈ ਨਾਰਿ ॥
ਗਦਹੀ ਹੋਇ ਕੇ ਅਉਤਰੇ ਭਾਰ ਸਹਿਹ ਮਣ ਚਾਰ ॥

ਪਰ ਹਾਂ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵਰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਣੇ ਹਨ ਓਹ ਵਰਤ ਕੀ ਹੈ ? ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ੨੪ ਘੰਟੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰਖਣਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਭੀ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ।

੯) ਯਾਤਰਾ ਭੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਗੀ :- ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ੬੮ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਾਜ਼ਿਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਹਜ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਾਜ਼ਿਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ । ਪਰ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਇਹੀ ਹੈ ਅਸਲ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਰਬ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ।

ਜਿਹ ਤਿਰ ਦੇਖਾਂ ਤਿਹ ਤਿਰ ਮੌਜੂਦ ॥

ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ।

ਵਸੈ ਰਬ ਹਿਆਲੀਏ ਬਾਹਰ ਕਿਆ ਢੂੰਡੇਹਿ ॥

ਇਹ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੦) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣਾ ਭੀ ਲਾਜ਼ਿਮ ਹੈ :- ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਰਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣਾ ਭੀ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰੀਝਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹੀ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਕਸ਼ਟ । ਗੋਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ “ਸੁੰਨਤ” ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਇਤਆਦਿ । ਪਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੁੰਨਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਸੋ ਕਿ ਫਿਰ ਔਰਤ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ ? ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੧) ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵਡਮੁਲੀ ਦਾਤ :- ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਭੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਰੋਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਮਹਾਨਤਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਉਰ ਸਿਰਫ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਹਾਸਿਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਡਮੁਲੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ

ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ

ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਸਿਖ ਦੀ ਵਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖ ਲਖਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੨) ਸਮਾਧੀ ਕਰਣੀ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :- ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭੀ ਹੈ । ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਔਖਾ ਦਸਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਨਾਲ (ਸਮਾਧੀ ਲਗਾਣ ਨਾਲ) ਹੀ ਮਨ ਵਸ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਇਹੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਖ ਆਪਣੀ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਟਿਕਾਈ ਰਖੇ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੩) ਸਿਖ ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਆਹ :- ਸਿਖ ਧਰਮ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ (ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦਾ ਜੀਵਨ) ਦੀ ਤਸਰੀਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ

ਏਕ ਜੋਤ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧੰਨ ਪਿਰ ਕਰੀਐ ਸੋਇ ॥

ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਣ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਈ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਭੀ ਕਰਣੀ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੪) ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ :- ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਭੀ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ । ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਬੀੜ ਸਾਹਿਬ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬੀੜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਤੇ ਨਿਜਆਸਨ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਕੇ ਆਪ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਥਲੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਹੈ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜੈਸੀ ਮੇ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੇਸੜਾ ਕਰੀਂ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਪਰ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ॥

੧੫) ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਗੁਰੂ :- ਸਿਰਫ ਔਰ ਸਿਰਫ ਸਿਖ ਧਰਮ ਕੋਲ ਹੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੋਣ ਭੀ ਪੂਰਨ ਹੈ ਤੇ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਹੈ । ਇਹ ਵਾਹਿਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਰ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁਖਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਸਿਖਾਈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ । ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਭੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੀਰ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡੀ ਮਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖੀ ਬਖਸ਼ੀ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੬) ਸਿਖ ਦੀ ਵਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ:- ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕਰ ਸਿਖ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਤੇ ਨਿਰਾਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਖ ਦੀ ਵਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ । ਜਦਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਸਿਖ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ ।

- ੧) ਕੇਸ:- ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ।
- ੨) ਕੰਘਾ:- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਘਾ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਸਬਕ ਦੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮੁ ਦੇ ਕੰਘੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਭੀ ਸਾਫ ਰਖਣਾ ਹੈ ।
- ੩) ਕੜਾ:- ਸਿਖ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੋਂਦਾ ਹੈ ।

੪) ਕ੍ਰਿਪਾਨ:- ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਇਸਤਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਵਾਹਿਦ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿਖ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬਗੈਰ ਝਿਝਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੫) ਕਛਿਹਰਾ:- ਸਿਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਆਪਣੀ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਤੇ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਮੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੭) ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ:- ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰਾਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ :- ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਕਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਾਕੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕੋ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੋ। ਫਿਰ ਜਾਕੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਤੇ ਬਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉੱਚ ਨੀਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਬਰ ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਸਭ ਨਾਲ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋਣ । ਤੇ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ । ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਗਤ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੇਰੀ । ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਖੀਣੀ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸਨ ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਉਨੀਂ ਆਪਣੀ ਹਥੀਂ ਹੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਖੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਤੇ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਸੋ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਵਲ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੮) ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ:- ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਕੀਰਤਨ ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੀਰਾ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰ ਕੇ ਗਾਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲਿਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਭੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਿਲ ਹੈ । ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਭੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਰਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਦਿਤਾ । ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਿਸਿਆ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੧੯) ਮਰਣ ਦਾ ਭਰਮ:- ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦਫਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੁਕਰਮ ਤੇ ਵਡਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾੜਨ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿਚੋਂ ਕਢਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਰਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੁਝ ਭਰਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ । ਵਡਿਆਈ ਸਾੜਨ ਜਾਂ ਦਫਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਡਿਆਈ ਤਾਂ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਵਿਚ ਹੈ । ਤੇ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੦) ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ:- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ । ਜਦ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ ਤਾਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੧) ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ:- ਸਿਖੀ ਨਾ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ । ਬਸ ਸਿਰਫ ਅਉਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਯਕੀਨ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਦ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਓਹੀ ਸਭ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੨) ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ:- ਅਜ ਤਕ ਦੁਨੀਆਂ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਵਖਰਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰ ਵਾਹਿਦ ਸਿਖੀ ਹੀ ਇਕ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਕਰਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ । ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਅਗੇ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਕਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੩) ਸਿਖੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ , ਸਿਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ:- ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮਾਂ ਵਲ ਜੇਕਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸਿਰਫ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਲਈ ਹੀ ਰਖੇ ਸਨ । ਜਦ ਕਿ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਸਥਾਨ ਹੈ । ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ “ਧਰਮ ਸਾਲ” ਦਾ ਨਾਂ ਭੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਜੋ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਭੀ ਸਨ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਸੰਗਤ ਭੀ ਹੋਂਦੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭੀ ਹੋਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਚ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਭੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੪) ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ :- ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਲ ਜੇਕਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਰਫ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕੋ ਹੋਰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਣ ਦਾ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਘਰ ਘਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੫) ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਧਰਮ:- ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਖੀ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਓਹ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਕਰ ਸੰਗਤ ਤੇ ਟਾਇਮ ਤੇ ਸੰਗਤ ਭੀ ਸਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡੋਲਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ । ਹੋਰ ਭੀ ਸਿਖ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੬) ਮਨੁੱਖਤਾਈ ਵਾਲਾ ਧਰਮ :- ਸਿਖ ਧਰਮ ਹੀ ਵਾਹਿਦ ਅਜੇਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ...

ਭਾਈ ਘਨੀਆ ਜੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕਾਰ ਭੀ

ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਮਝਿਆ । ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਭੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਫ੍ਰੀ ਮੇਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਖੋਲੇ ਸਨ ਤੇ ਮਨੁਖਤਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰਣੀ ਸਿਖਾਈ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

੨੭) ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ:- ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪੇ ਚੇਲਾ ਭੀ ਬਣ ਜਾਵੇ । ਕਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਚਲ ਤੁਰੇ ਸਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕਾਰ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਹ ਹੈ ਸਿਖੀ ਦੀ ਖੂਬੀ.....

ਇਹ ਕੁਝ ਬੌਝੀ ਬਹੁਤ ਸਿਖੀ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਸਨ ਹੋਰ ਭੀ ਸਾਰਾ ਸਿਖ ਧਰਮ ਖੂਬੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਖੂਬੀਆਂ ਗਿਣਣ ਲਗ ਪਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਗਾ ਕਿ ਸਿਖ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖੂਬੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਇਕ ਗਲ ਭੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅਜ ਦਾ ਸਿਖ ਸਿਖੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ।

ਭੁਲ ਚੁਕ ਦੀ ਖਿਆ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਰੋਲ ਨੰ- ੩੫੧੪੩

(ਇਹ ਲੇਖ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਕੌਰਸਪੋਂਡੈਂਟ ਕੌਰਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ
॥ ਸੰਪਾਦਕ ॥)

ਗਈ ਸਿੱਖੀ ਮਹੱਲ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਇੱਟ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਕੈਨੇਡਾ

ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਕੁ ਦੁਹਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਰ. ਏਸ. ਏਸ. ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਪੁਰਾਣੇ (ਵਧੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿੱਖ/ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ ਵੀ ਸਨ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਉਪਰ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਆਪ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆ ਪਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਹੈ”, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਆਮ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੱਸ ਵੀ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਇਹਨਾਂ ਕਲਪਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੇ ਹੁਣ ਕਲਪਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣ ਹੀ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚੰਗੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਭਾਵ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕੇ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਕਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਉਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜਾਉਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸੁਝਾਅ ਲਏ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੂਰਤੀ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਪੜੇ ਚਾੜਣ ਲਈ ਸਿਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਇੱਤਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਉਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਇਸੇ ਹੀ ਸਕੀਮ ਰਾਹੀਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸ਼ਿਪਮਿੰਟ ਟਰਾਟੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੇ ਵੀ ਵੇਖੀ ਗਈ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਕਮ ਤਸਵੀਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਾਸਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਗ ਬਬੂਲਾ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਸਭ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕੇ ਜਦ ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਕਹਿ ਕੇ ਪਿਛਾ ਛੁਡਾ ਗਏ।

ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਉਣ, ਪੂਜਣ ਬਾਰੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਠੀਕ ਹਨ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਕੋਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ? ਇਹ ਹੁਣ ਟਰਾਟੋਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਿਖੀ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਚ ਅਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਲੇਰ ਕਰਿਟੀਕਲ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਅੱਗੇ ਆਉਣ। ਆਉ ਅਸੀਂ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਨਫਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਭੁਜ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ

**ਫੋਟੋ ਪੂਜਕ ਨੇ ਹੋਏ ਸਿਖ ਸਾਰੇ, ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਨਾ ਗਲ ਗਾਤਰੇ ਤੇ ਪਾਏ ਤੇੜ ਕਛਿਹਰੇ, ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਨਾ।
ਭੋਖ ਬਣਾ ਇਹ ਮਾਰਨ ਫੰਕਾਰੇ, ਰੋਲਾ ਬਾਹਰਲੀ ਸਿਖੀ ਦਾ ਪਾਈ ਜਾਦੋਂ
ਲਾ ਖੁੰਜੇ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ ਨੂੰ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮੌਜੂ ਉਡਾਈ ਜਾਦੋਂ।**

THIS ISSUE OF THE SIKH BULLETIN IS BEING MAILED ELECTRONICALLY ONLY.

Realizing the need for correct information about Sikhism in the English language for the benefit of Diaspora youth, KTF requested S. Gurbachan Singh Sidhu, UK, to revise some of his books and write new ones. Mr. Sidhu is one of the founders of The Sikh Missionary Society of UK and Guru Nanak Charitable Trust, Mullanpur Mandi, Ludhiana. Of the many books and pamphlets in English that he has authored we have been able to afford to publish only four:

1. Sikh Religion and Christianity – 110 pages
2. Sikh Religion and Islam – 153 pages
3. An Introduction to Sikhism – 76 pages
4. Panjab and Panjabi – 177 pages

These are excellent books for Sikhs and non Sikhs alike. Reading these books you will get the real meaning of Sikhi, something that Gurdwaras have miserably failed to teach. These books are for free distribution. We invite our readers in the USA to order any combination of 40 books for a donation to KTF of \$100.00, including postage, and distribute them free to their family, friends, local sangats or schools operated by Gurdwaras. Your donation will help in the publication of The Sikh Bulletin.

Khalsa Tricentennial Foundation of North America Inc.
3524 Rocky Ridge Way
El Dorado Hills, Ca 95762

Address
Label
Here

If you do not wish to receive this bulletin, please write '*do not mail*' across the label and return to sender.
If you wish for someone else to receive it, please provide us with their mailing address. Thank you.